

P19 Cp I 278.1

~~PI 217~~

~~13803~~

~~2042~~

~~PI 217~~

~~РІ 217~~

~~13803~~
Р 196 р І 278. 1 МАЛА

СРЪСКА ГРАМАТИКА.

ЗА

ОСНОВНЕ СРЪСКЕ ШКОЛЕ.

ПРЕГЛЕДАЛА И ОДОБРИЛА ШКОЛСКА КОМИСИЈА.

Цена е 50 пара чарш.

У БЕОГРАДУ

У ДРЖАВНОЈ КЊИГОПЕЧАТЊИ.

1866.

СТЕЧКА ПРАМАТНА

ОСНОВНЕ СТЕЧКЕ ПИНОС

ИЗДАВАНА У СЕДМОНАЈ ПЕКОЈЕ БОЖИЦЕ

ПЕКОЈЕ

У ПЕКОЈЕ ПЕКОЈЕ ПЕКОЈЕ

1888

ПРИСТУПЪ.

Србска граматика есте наука, коя показуе, како рѣчи србскога езика *постаю*, како се *мѣняю*, и како се една съ другомъ у говору *сѣдиняваю*.

Примѣдба. У овой граматичи казаће се само то, како рѣчи србскога езика постаю и како се мѣняю.

Рѣчи постаю одъ звукова, а звукови означаваю се са словима.

Да се означе сви звукови, кои се у говору србскога езика употребляваю, потребно е 35 слова.

Та слова есу ова:

а, б, в, г, д, ђ, е, ж, з, и, і, к, л, м,
н, о, п, р, с, т, ћ, у, ф, х, ц, ч, ш, њ,
ѣ, е, ю, я, џ, њ, њ.

По гласу или звуку слова се дѣле на *самогласна* и *сугласна*.

Самогласна су слова она, која имаю подпунъ гласъ, и чине слогъ сама собомъ. Така слова есу: *а, е, (е, ѣ), и (і, њ), о, у.*

Сугласна слова есу сва остала. Она немаю подпунога гласа, него само заедно са самогласнимъ могу се ясно изговорити, и слогъ чинити.

Слово *р* понекадъ бива и самогласно, и то: 1) кадъ стои између два сугласна; на прилику: *сриъ, трнъ, крвъ, Србинъ*; 2) кадъ стои у почетку рѣчи, па до нѣга одмахъ долази сугласно; на прилику: *р-танъ, р-чакъ, р-вати се*; 3) у рѣчима, кое се свршую са самогласнимъ словомъ, па се оне саставе са рѣчима, кое се такође починю са самогласнимъ *р*; на прилику: *суржица, по-рвати се.*

Слова *ъ* и *ь* безгласна су, т. е. пишу се, а не изговараю; а тако исто и *й* после *і* и *њ* безгласно е. Али *ь* после *н* и *л* умекшава та слова; на прилику: *конъ, малъ.*

Све рѣчи србскога ѣзика могу се по-
дѣлити на *деветъ редова*, кои се зову:

- 1) именице,
- 2) придѣви,
- 3) броеви,
- 4) замѣнице,
- 5) глаголи,
- 6) нарѣчице,
- 7) предлози,
- 8) свезе, и
- 9) подвици.

Именице, придѣви, броеви, замѣнице
и глаголи мѣняю се; а нарѣчице, пред-
лози, свезе и подвици не мѣняю се.

1) ИМЕНИЦЕ.

Именице есу рѣчи, кое означаваю
имена лица или ствари; као: *човекъ, вленъ,*
риба, дрво.

Именице се дѣле на: *особне, обште,*
збирне и мислене.

Особне именице означаваю лица или ствари, кое се одъ свію други лица и стварій разликую; на прилику: *Косово, Авала, Призренъ, Србія, Марко, Милица.*

Обште именице єсу оне, кое се многимъ лицима или стварима одъ єднога реда могу придати; на прилику: *човекъ, жена, дѣте, куќа, трговацъ, кнъига, школа.*

Збирне именице єсу оне, кое єдномъ рѣчю означаваю множину нечега; на прилику: *народъ, стадо, ято, рой, челядь, трнѣ, зелѣ, гроблѣ.*

Мислене именице єсу оне, кое се не могу видети, а само се могу у памети помишляти; на прилику: *слава, милость, братство, слога, доброта, писанѣ.*

Именице имаю три рода: *мушкій, женскій и средній.*

Мушкога су рода оне именице, коима се може придати односна замѣница *тай*; на прилику: *тай човекъ, тай градъ, тай Миланъ, тай ловъ, тай говоръ.*

Женскога су рода оне именице, којима се може придати односна замѣница *та*; на прилику: *та жена, та кућа, та Милица, та милостъ, та паметъ, та ражъ, та чађъ.*

Среднѣга су рода оне именице, којима се може придати односна замѣница *то*; на прилику: *то дѣте, то село, то време, то здрављъ, то веселѣ.*

Именице имаю два броя: *еднину* и *множину*.

У *еднини* е онда именица, кадъ се говори о едноме лицу или ствари; на прилику: *ученикъ, ябука, яйце.*

У *множини* е онда именица, кадъ се говори о више лица или стварій; на прилику: *ученици, ябуке, яйца.*

Примѣдба. Особне, збирне и мислене именице немаю множине; а гдѣков особне и обште именице немаю опет еднине, него само множину; на прилику: *Жабари, Неменикуће, Слакци, Сланци, виле, грабулѣ, покладе, леђа, врата, вешала, носила.*

Именице имаю и у единици и у мно-
жини шесть различны *иромѣна* или *па-*
дежа.

Првый падежъ показуе лице или стварь,
на питанѣ *ко?* или *шта?* — *еленъ* иде, *вода*
тече; *елени* иду, *воде* теку.

Другій падежъ показуе да нешто не-
воме припада, на питанѣ *кога?* или *чега?* —
буѣа Момчила, *куѣе селяка*; *угледъ по-*
штена, *изгледи планина*.

Третьй падежъ показуе да се нешто
некоме лицу или ствари додае или оду-
зима, на питанѣ *коме?* или *чему?* — *подай*
Радовану, *подайте людинама*; *недай се злу*,
недай се рѣуштинама.

Четвртый падежъ показуе предметъ,
на кои се нека радня односи, на питанѣ
кога? или *шта?* — *зови брата*, *види овце*;
читай кнѣзгу, *чувай ствари*.

Петый падежъ употреблява се за до-
зиванѣ: *помози Боже!* *дѣцо!* *слушайте*
учителя.

Шестый падежъ показуе стварь, бо-
іомъ се што ради, на питанѣ кимъ? или
чимъ? — управля народомъ, управля люди-
ма; гаѣа пушкомъ, мрда рукама.

Друкчіе се мѣняю именице мушкога,
друкчіе женскога, а друкчіе среднѣга рода.

Мѣнянѣ именица мушкога рода.

Све именице мушкога рода завршую
се у првомъ падежу едине са: ѓ, ѣ, ѣ, о,
и е (е). Да покажемо вако се свака мѣня.

Единица.

1-п. елен-ъ	пріятел-ь
2-п. елен-а	пріятел-я
3-п. елен-у	пріятел-ю
4-п. елен-а	пріятел-я
5-п. елен-е	пріятел-ю
6-п. елен-омъ.	пріятел-ѣмъ.

Множина.

1-п. елен-и	пріятел-ѣи
2-п. елен-а	пріятел-я

3-п. елен-има	пріятел-ьима
4-п. елен-е	пріятел-ѣ
5-п. елен-и	пріятел-ьи
6-п. елен-има.	пріятел-ьима.

Као еленъ мѣня се: шаранъ, законъ, образъ, пастиръ, ратаръ, надничаръ, си-ромахъ, побратимъ, солдатъ, ѣуранъ, ту-ѣинъ и т. д.; а као *пріятель* мѣня се: учитель, ранитель, богаль, ватраль, ро-дитель, тиганъ, конъ и т. д.

Еднина.

1-п. славу-ѣ	анѣе-о
2-п. славу-я	анѣел-а
3-п. славу-ю	анѣел-у
4-п. славу-я	анѣел-а
5-п. славу-ю	анѣел-е
6-п. славу-емъ.	анѣел-омъ.

Множина.

1-п. славу-и	анѣел-и
2-п. славу-я	анѣел-а
3-п. славу-има	анѣел-има

4-п. славу-е анђел-е

5-п. славу-и анђел-и

6-п. славу-има анђел-има.

Као *славуи* мѣня се: обичай, завичай, опроштай, случай, разбой, гной, рой и т. д.; а као *анђео* мѣня се: орао, пепео, пакао, соко и т. д.

Еднина.

1-п. Марк-о Павл-е Стано-е

2-п. Марк-а Павл-а Стано-я

3-п. Марк-у Павл-у Стано-ю

4-п. Марк-а Павл-а Стано-я

5-п. Марк-о Павл-е Стано-е

6-п. Марк-омъ Павл-омъ Стано-емъ

Као *Марко* мѣня се: Мирко, Јанко, Ранко, Маринко, Живко, Станко и т. д.; а као *Павле* мѣня се: Вуле, Шуле, Раде и т. д.; као *Станое* мѣня се: Милое, Радивое, Спасое, Благое и т. д.

Примѣдба. Одступаня одъ показаны начина мѣняю именица мушкога рода есу ова:

У еднини.

У другомъ падежу. 1) У многима именицама мушкога рода, кое имаю више слогова, а предъ последнимъ словомъ првога падежа еднине имаю *а*, то се слово изоставля у свима осталима падежима, осимъ другога падежа множине; као: *вѣтаръ, вѣтра, вѣтру* и т. д. Тако: *стараць, момакъ, вепаръ, восакъ, конаць, кашаль, огань, ражань, петао, орао, пакао* и т. д. 2) Но то слово *а* изостае и у ове три едносложне рѣчи: *пась, санъ и шавъ*. 3) Има неколико рѣчи у којима се то *а* не изоставля. То су ове рѣчи: *Миланъ, печать, бршлянъ, домишлянъ, мртваць, аванъ, таванъ, табанъ, дузатъ, Стоянъ, грклянъ, балванъ, шаранъ, шафранъ, Јованъ, оманъ, копилянъ*. 4) Ако предъ *а* стои *л*, онда се *л* претвара у *о* свуда, осимъ другога падежа множине; на прилику: *владалаць — владоца — владоцу*; тако: *жеталаць, пратилаць, носилаць, колаць, талаць, тоболаць, просилаць* и т. д. 5) Има неколико рѣчи, у којима се не претвара *л* у *о*. Те су рѣчи: *палаць, дулаць, столаць, зналаць, жалаць, залаць, убилаць, крвопилаць*. 6) *Данъ* поредъ правилнога, у другоме падежу еднине, има *дне* и *дна* (у очи *ђурђева дне* или *дна*). 7) Рѣчь *Христосъ* избацуе последњи слогъ — *осъ* у свима падежима еднине: *Христа, Христу, Христомъ*.

У четвртome падежу. Све именице мушкога рода, кое не показују лице или живу стварь, имаю четврти падежъ еднине, као и први.

У петome падежу. У именицама мушкога рода, кое се у првоме падежу завршују са: *гъ, зъ, къ, њъ* и *хъ*, у петome падежу еднине, *г* и *з* претвара се у *ж*, *к* и *ѡ*

у ч , а х у ш : Богъ -- Боже , кнезь — кнеже , юнакъ — юначе , стараць — старче , сиромахъ — сиромаше .

Именице пакъ мушкога рода , кое се завршюу са жъ , чъ , шъ , ѣъ и ѣъ , у петоме падежу имаю на краю у ; као : мужъ — мужу , орачь — орачу , кошъ — кошу , броѣъ — броѣу , смуѣъ — смуѣу .

Исто тако и гдѣкое рѣчи , кое се завршюу са аръ , а особито у којима се на краю гласъ отеже , завршюу се у петоме падежу са у ; као господаръ — господару , ключаръ — ключару , свинярь — свиняру . — Енглець има Енглезу , а Французъ — Французу .

Особне именице мушкога рода , кое се у првоме падежу еднине завршюу са о и е имаю *петый* падежъ , као и првѣй : Марко — о Марко ! Станое — о Станое !

У шестоме падежу . Све готово рѣчи мушкога рода , кое се завршюу са жъ , чъ , шъ , ѣъ и ѣъ у шестоме падежу еднине имаю на краю емъ ; као : ножъ — ножемъ , стриць — стрицемъ , мачъ — мачемъ , кошъ — кошемъ , младиѣъ — младиѣемъ , смуѣъ — смуѣемъ .

Али *ежъ* , *кречъ* , *зеиъ* и *месеиъ* завршюу се у томе падежу са омъ : *ежомъ* , *кречомъ* , *зецомъ* , *месецомъ* .

Рѣчь *царъ* има *царемъ* и *царомъ* , а *цуть* — *цутемъ* и *цутомъ* .

У множини .

У првоме падежу . 1) Еднословне рѣчи , и оне , кое се завршюу са о , у којима е то слово мѣсто л , имаю у множини у свима падежима испредъ падежны наставака уметке *ов* или *ев* (*ѣв* или *ев*) , управляюћи се по шестоме падежу еднине , т . е . ако се у томе падежу

завршую са *омъ*, онда имаю уметакъ — *ов*: гробомъ — гробови, гробовима; а ако *емъ*, онда имаю — *ев* (*Ѣв, ев*): мачемъ — мачеви, мачевима; панѣмъ — панѣви, панѣвима. Но таке рѣчи, а особито у пѣсмама, чую се и безъ уметака: петли, ножи, гаврани, мачи, двори, бубњи и т. д. 2) У рѣчима, кое се у првоме падежу едине свршую са *гъ, къ и хъ*, — у *првомъ, трећемъ, четомъ и шестомъ* падежу множине, ако не добию уметке *ов* или *ев* (*Ѣв, ев*) — *г* се претвара у *з, к у и*, а *х* у *с*; као: *улогъ*; — *улози, улозима*; *юнакъ* — *юнаци, юнацима*; *оракъ* — *ораси, орасима*. Немаю уметка ове рѣчи: *гостъ, прстъ, зубъ, црвъ, пасъ, нравъ, ракъ, Русъ, Чехъ, Гркъ, Влакъ и ткачъ*. 3) *Стрицъ* има *стричеви, зець* — *зецови и зечеви, кнезь* — *кнезови и кнежеви*. 4) Рѣчи на *инъ*, кое показую откуда *е ко*, кога *е* рода или чина, у множини избацую тай слогъ у свима падежима: *Србинъ* — *Срби, Срба, Србима*. Тако: *Брѣанинъ, Бачванинъ, чобанинъ, варошанинъ, хришћанинъ, Крагуевчанинъ* и т. д. 5) Одъ *Турчинъ* множина *е*: *Турци, Турака, Турцима, Турке* и т. д.; а одъ *човекъ*: *люди, людй, людима, люде* и т. д. 6) *Господинъ, братъ и властелинъ* у множини постаю збирне рѣчи женскога рода: *господа, браћа, властела*, па се съ тога и мѣняю, као и рѣчи женскога рода у единни.

У другоме падежу. 1) Рѣчь: *црвъ, нравъ, месецъ* и *рифъ* у другоме падежу множине мѣсто последнѣгъ слова *а* имаю *йй*; као: *црвйй, нравйй, месецйй, рифйй*. Тако и *хватъ*, кадъ значи мѣру, и — *сахатъ*, кадъ значи време. 2) *Гостъ, прстъ и нокатъ* имаю у дру-

гоме падежу множине: *гостію, прстію, ноктію* (и *ноката*); а рѣчь *цутъ* (слов. *кратъ*) има *цутій* и *цута*.

У *трећемъ* падежу. Неке рѣчи мушкога рода у *трећемъ* падежу множине завршуютъ се, у *пѣсмама*, и *са омъ* и *Ѣмъ*: *Туркомъ, исомъ, гавраномъ, пріятелѢмъ*. Осимъ тога *трећій* падежъ множине говори се и скраћено у ове две рѣчи: *коньма, людма*.

Мѣнянѣ именица женскога рода.

Све именице женскога рода завршуютъ се у првOME падежу еднине са: *а, я, ъ* и *о*. Да покажемо како се свака мѣня.

Еднина.

І) ПРИМѢРЪ.

1-п. жен-а
2-п. жен-е
3-п. жен-и
4-п. жен-у
5-п. жен-о
6-п. жен-омъ

І І) ПРИМѢРЪ.

мун-я гу-я
мун-ѣ гу-е
мун-ѣи гу-и
мун-ю гу-ю
мун-ѣо гу-іо
мун-ѣомъ гу-іомъ.

Множина.

1-п. жен-е	мун-ѣ	гу-е
2-п. жен-а	мун-я	гу-я
3-п. жен-ама	мун-яма	гу-яма
4-п. жен-е	му-нѣ	гу-ѣ
5-п. жен-е	мун-ѣ	гу-ѣ
6-п. жен-ама	мун-яма	гу-яма.

Као *жена* мѣня се: вода, крава, брава, ливада, грана, брада, Стана, Лука и т. д.; као *муня* мѣня се: жуня, диня, желя, золя, патня, Српкиня и т. д.; а као *гуя*: олуя, шія, змія, стая, боя, Илія, Гая и т. д.

Единица.

III) ПРИМЪРЪ.

1-п. ствар-ь
2-п. ствар-и
3-п. ствар-и
4-п. ствар-ь
5-п. ствар-и
6-п. ствар-ю (ствари)

IV) ПРИМЪРЪ.

миса-о
мисл-и
мисл-и
миса-о
мисл-и
мишл-ю (мисли).

Множина.

1-п. ствар-и	мис-ли
2-п. ствар-ій	мис-лій
3-п. ствар-има	мис-лима
4-п. ствар-и	мис-ли
5-п. ствар-и	мис-ли
6-п. ствар-има.	мис-лима.

Као *стварь* мѣня се: *лажь, ноѣь, ражь, моѣь, зобь, педь, ѣудь, ѣость, паметь, ѣористь, зависть, напасть, пакость, бодесть, сласть, есень, руковеть, заповѣсть, старость* и т. д; а као *мисао* мѣня се: *соо, помисао, погибао* и т. д.

Примѣдба. Одступаня одъ показаны начина мѣняня именица женскога рода есу ова:

У еднини.

У *првоме* падежу. У рѣчима *трећег*а и *четвртого*а примѣра, кое предъ последньимъ словомъ имаю а са краткимъ изговоромъ, изоставля се то слово у свима падежима, осимъ *четвртого*а еднине; на прилику: *равань* — равни, *плесань* — плесни, *бозань* — боязни, *мисао* — мисли.

У *трећемъ* падежу. У рѣчима *првога* примѣра, кое се завршюу са *га, ка* и *ха*, — *г* се претвара у *з, к* у *и*, а *х* у *с*: *нога* — нози, *рука* — руци, *снаха* — снаси.

У *цетоме* падежу. 1) Особне и обште именице женскога рода *првога* примѣра, коє се са *ца* завршую, у овоме падежу имаю на краю *е* мѣсто *о*: Милице, царице, Ђлице, богородице, трњинице, кошутице. Но многе, а особито обште, завршую се и са *о*. 2) Неке особне именице женскога и мушкога рода, коє се по *првомъ* и *другомъ* примѣру мѣняю, имаю пети падежъ, као и први: Елена! Никола! Станія! Илія!

У *шестоме* падежу. 1) У рѣчима *трећегъ* примѣра, коє се са *д* или *т* завршую, — *д* се претвара у *ђ*, а *т* у *ћ*, и тада на краю у *шестоме* падежу мѣсто *ю* нише се у: *гладъ* — глађу, *смртъ* — смрћу; а у рѣчима и *трећег* и *четвртога* примѣра, ако предъ тима словима стои *с*, оно се, у томе падежу, претвара у *ш*: *масть* — машћу, *свестъ* — свешћу, *мисао* — мишлю. 2) У рѣчима *трећег* примѣра, коє се завршую са *бъ*, *въ* мѣ и *иъ*, у овоме падежу предъ последњимъ словомъ умеће се *л*: *зобъ* — зоблю, *крвъ* — крвлю, *озимъ* — озимлю, *капъ* — каплю.

Дѣца, *браћа*, *господа* и *вlastела* мѣняю се само у еднини по *првомъ* примѣру мѣняња жен. рода рѣчій.

У множини.

У *првоме* падежу. *Виле*, *наѣве*, *клѣште*, *грабулѣ*, *гусле*, *гайде*, *тринѣ*, *кучине*, *мекинѣ*, *броянице*, *ножице*, *гаѣ*, *чакшире*, *пoкладе*, *талъиге*, *саонице*, *маше* или *машице*, *ясле* или *ясли* мѣняю се само у множини по *првомъ* примѣру мѣняња рѣчій женскога рода; *а*: *грудѣ*, *саши*, *прси*, *десни*, *двери*, *нити*, *наочари*, *протисли*, *цвѣти*, *благовѣсти* мѣняю се такође само

у множини по трећемъ примѣру мѣняня рѣчій женскога рода.

У другоме падежу. 1) У рѣчима *првога* и *другога* примѣра, које предъ последњимъ словомъ *а* и *я* имаю два или три сугласна слова едно до другога, између тихъ сугласна умеће се у овоме падежу *а* ради лакшегъ изговора: *даска* — *дасака*, *гуска* — *гусака*, *тиква* — *тикава*, *сабля* — *сабаля*, *земля* — *земаля*. 2) Но између *зд*, *ст* и *шт* не умеће се то слово; као: *узда*, *звезда*, *жлѣзда*, *бразда*, *ласта*, *краста*, *башта*. 3) Ове рѣчи *првога* примѣра: *врста*, *лађа*, *млада*, *женка*, *шкољка*, *цента*, *фунта* и *куйна* завршуют се у овоме падежу, као рѣчи *трећега* примѣра: *врстїй*, *лађїй*, *младїй* и т. д. 4) Ове рѣчи *првога* примѣра: *рука*, *нога* и *слуга* у другоме падежу множине имаю: *руку*, *ногу*, *слугу*; а *бресква* има *бресака*; а ове рѣчи *трећега* примѣра: *кость*, *кокошь*, *вашь* или *ушь* — имаю: *костїю*, *кокошїю*, *вашїю* или *ушїю*, а *нити* има *нита*.

Ове рѣчи женскога рода: *мати* (матерь) и *кћи* (кћерь) мѣняю се овако:

Единица.

1-п. мати	кћи (шћи)
2-п. матере	кћери
3-п. матери	кћери
4-п. матерь	кћерь
5-п. мити	кћери
6-п. матеромъ.	кћеромъ.

Множина.

1-п. матере	кѣри
2-п. матера	кѣриѣ
3-п. матерама	кѣрима
4-п. матере	кѣри
5-п. матере	кѣри
6-п. матерама.	кѣрима.

Мѣнянѣ именица среднѣга рода.

Све именице среднѣга рода завршую се у првоме падежу еднине са: *о, е (е) и ѣ*. Неке пакъ именице среднѣга рода, кое се завршую са *е и о*, примаю у свима падежима, осимъ четвртога и петога еднине, уметке: *ен, или ет, или ес*. Да покажемо како се свака мѣня.

Еднина.

I) ПРИМѢРЪ.

1-п. сел-о
2-п. сел-а
3-п. сел-у
4-п. сел-о
5-п. сел-о
6-п. сел-омъ.

II) ПРИМѢРЪ.

лиц-е	весел-ѣ
лиц-а	весел-я
лиц-у	весел-ю
лиц-е	весел-ѣ
лиц-е	весел-ѣ
лиц-емъ.	весел-ѣмъ.

Множина.

1-п. сел-а	лиц-а	весел-я
2-п. сел-а	лиц-а	весел-я
3-п. сел-има	лиц-има	весел-ьима
4-п. сел-а	лиц-а	весел-я
5-п. сел-а	лиц-а	весел-я
6-п. сел-има.	лиц-има.	весел-ьима.

Као село мѣня се: дѣло, опѣло, одѣ-ло, сукно, перо, крило, мотовило, кле-пало, стакло, платно и т. д.; као лице мѣня се: сунце, срце, пролеће, бденіе, введеніе, сретеніе и т. д.; а као веселѣ мѣня се: здравлѣ, коплѣ, створенѣ, пра-нѣ, игранѣ, станѣ, варанѣ и т. д.

III) ПРИМѢРЪ.

Единица.

1-п. плем-е	ѣб-е
2-п. плем-ена	ѣб-ета
3-п. плем-ену	ѣб-ету
4-п. плем-е	ѣб-е

5-п. плем-е	Ћеб-е
6-п. плем-еномъ.	Ћеб-етомъ.

Мможина.

1-п. плем-ена	Ћеб-ета
2-п. плем-ена	Ћеб-ета
3-п. плем-енима	Ћеб-етима
4-п. плам-ена	Ћеб-ета
5-п. плем-ена	Ћеб-ета
6-п. плем-енима.	Ћеб-етима.

Као *племе* мѣняю се све рѣчи сред-
нѣга рода, које се завршују са *ме*, а не
означавају човека или какву животињу;
као: *име*, *раме*, *семе*, *време*, *бреме*, *виме*,
теме, *слеме*, *писме* и т. д.; а као *Ћебе*
мѣняю многе рѣчи, а особити туђе, и које
не означавају живе ствари; као: *Ћуле*,
тане, *џубе*, *япунце*, *чекмеце*, *туце*, *дуг-*
ме, *текне*, *исе*, *Ћоше*, *Ћемане*, *парче*,
сирѣ, *Ћубре*, *половаче*, *аковче*, *перце*,
ястуче, *буренце* (а тако: *уже*, *дрво* и *ста-*
кло); а такође и оне рѣчи, и то само у

єднини, коє означаваю младу животиню или човека; као: пиле, теле, прасе, яре, ягнѣ, унуче, дѣте, живинче, Туре, Црногорче, Циганче и т. д.

Примѣтба. Одступаня одъ показаны начина мѣняня именица среднѣга рода есу ова:

У множини.

У *првоме* падежу. 1) Ове рѣчи: *небо, чудо* и *тѣло* имаю у свима падежима множине уметак ес; као: 1-п. *небеса*, 2-п. *небеса*, 3-п. *небесима*, 4-п. *небеса*, 5-п. *небеса*, 6-п. *небесима*. 2) Рѣчь *говече* има у множини *говедѣ*, и мѣня се по *првоме* примѣру мѣняня рѣчій среднѣга рода. 3) Ове рѣчи: *око, ухо* и *плеће*, мѣняю се у єднини, према своме завршиваню, као и рѣчи среднѣга рода; а у множини имаю: *очи, уши, плечи*, и мѣняю се као рѣчи *трећега* примѣра женскога рода, и осимъ тога *око* и *ухо*, у *другоме* падежу множине има: *очию, ушию*. 4) Ове рѣчи: *леѣа, уста, врата, носила, вешала* имаю само множину и мѣняк се по *првоме* примѣру мѣняня среднѣга рода рѣчій у множини. 5) Рѣчи, коє означаваю младу животиню или човека; као: *пиле, теле* и т. д. мѣняю се у множини, као рѣчи муш. рода; на пр. 1-п. *пилићи*, 2-п. *пилића* и т. д. или постаю збирне и свршую се са *адъ*; као: *пиладъ, момчадъ* и т. д. и мѣняю се, као именице жен. рода *трећега* примѣра.

У *другоме* падежу. Рѣчи *првога* и *другога* примѣра, коє предъ последњимъ словомъ 1-п. єднине имаю два

сугласна слова едно до другогъ, примаю, ради лакшега изговора, у другоме падежу множине *а* између тихъ слова: *седло* — *седала*, *весло* — *весала*, *ребро* — *ребара*, *копѣ* — *копала*; но не примаю то слово оне рѣчи, кое имаю ова сугласна слове едно до другогъ: *зд*, *ст*, *шт*, *ств*; као: *гнѣздо* — *гнѣзда*, *мѣсто* — *мѣста*, *огњиште* — *огњишта*, *царство*, *царства*, *свойсво* — *свойства*.

2) Придѣви.

Придѣви есу рѣчи, кое се прилажу именицама, те показую нѣино свойство; на прилику: *високъ* *растъ*, *бистра* *вода*, *широко* *полѣ*.

Придѣви употребљаваю се у сва три рода. У мушкоме роду неки се придѣви завршую са сугласнимъ словомъ, или са *ый*, или са *о* (кое е постало одъ *л*); на прилику: *новъ* — *новый*, *весео* (м. *весель*). Одъ мушкога рода постае *женскій*, кадъ се сугласноме слову дода *а*; као: *новъ* — *нова*, *якъ* — *яка*. *Средный* родъ такође постае одъ мушкогъ, кадъ му се на краю дода *о* или *е*; као: *новъ* — *ново*, *туђъ* — *туђе*, *вруђъ* — *вруђе*.

Примѣдба. Придѣвима, кои се завршю са *жъ*, *чь*, *шъ*, *штъ*, *ій*, *лъ*, *нъ*, *ѣ* и *ѣ* додае се *е*; а свима осталимъ *о*.

Придѣви су двојки: *неодреѣени* и *одреѣени*. *Неодреѣени* придѣви показую само какво е лице или стваръ, којою се придѣвъ прилаже; на прилику: *добаръ* човекъ; а *одреѣени* показую несамо какво е лице или стваръ, него и кое лице или стваръ; на прилику: *кудъ* е онай *добрый* човекъ.

Примѣдба. Одреѣени придѣви мушкога рода постаю одъ неодреѣены, кадъ имъ се дода на краю *ий* или *ій*: *црнъ* — *црний*, *риѣъ* — *риѣий*; а у женскомъ и среднѣмъ роду одреѣени се придѣви распознаю одъ неодреѣены само по гласоудару; на прилику: *новъ*, *нова*, *ново* — *новый*, *новâ*, *новô*.

Придѣви, кои у мушкоме роду предъ последнѣимъ сугласнимъ словомъ имаю *а* са краткимъ гласоударомъ, губе то *а* у свима родовима и у свима падежима; н. пр. *славанъ*, *славна*, *славно*, *славномъ* и т. д. Тако: *ситанъ*, *мртавъ*, *желянъ*, *оштаръ*, *мрзакъ* и т. д.

Примѣдба. Ови придѣви задржаваю то а: *меканъ, лаганъ, срчанъ, узанъ, кончанъ, лоянъ, землянъ, воштанъ, новчанъ, поганъ, пространъ, шянъ, млаѣанъ, сифанъ, тестанъ, тананъ, грлатъ, меснатъ, морастъ, пуи-часть, лисастъ, дрвенясть, рѣавъ, грбавъ, кудравъ, лукавъ* и т. д.

Осимъ *правы* придѣва, што показую свойство стварій или лица, има іошъ и таки придѣва, кои *своину* показую, на питанѣ: *чій, чія, чіе?* Таки придѣви или су *особни*, кои су веѣиномъ одъ особны именица постали, и завршую се са *овъ, евъ, и инъ*; као: *вельковъ, поповъ, царевъ, войводинъ*; или су *обшти*, и завршую се са *скій, кій и іій*; као: *царскій, момачкій, козій, говеѣій* и т. д.

Примѣдба. Има и таковы придѣва, кои показую мѣсто и време, и они су веѣиномъ постали одъ нарѣчица; као: *овдешній, негдашній, ноѣашній, данашній, задній, предній, давняшній.*

Придѣви се слажу са именцима, којима се придѣваю: у роду, брою и падежу; па съ тога и придѣви имаю три рода (*мушкій, женскій и средній*), два броя (*едину и множину*), и шесть падежа.

Сви придѣви завршую се у среднѣмъ роду или са о, или са е (ѣ или е). Према томе они се могу подѣлити на два примѣра мѣняња. По првome примѣру мѣняю се они, кои се у среднѣмъ роду завршую са о; а по другомъ они, кои се завршую са е (ѣ или е).

1) ПРИМѢРЪ.

Неодређеный обликъ.

Еднина.

<i>мущ.</i>	<i>жен.</i>	<i>сред.</i>
1-п. лють	люта	люто
2-п. люта	люте	люта
3-п. люту	лютой	люту
4-п. люта	люту	люто
5-п. —	—	—
6-п. лютимъ.	лютомъ.	лютимъ.

Множина.

1-п. люти	люте	люта
2-п. люты	люты	люты

3-п. ЛЮТИМА-ТИМЪ ЛЮТИМА-ТИМЪ ЛЮТИМА-

ТИМЪ

4-п. ЛЮТЕ

ЛЮТЕ

ЛЮТА

5-п. —

—

—

6-п. ЛЮТИМА-ТИМЪ. ЛЮТИМА-ТИМЪ. ЛЮТИМА-

ТИМЪ.

Одреѣеный обликъ.

Единица.

мущ.

жен.

сред.

1-п. ЛЮТЫЙ

ЛЮТА

ЛЮТО

2-п. ЛЮТОГА-ОГЪ

ЛЮТЕ

ЛЮТОГА-

ОГЪ

3-п. ЛЮТОМЕ-ОМУ-ОМЪ ЛЮТОЙ

ЛЮТОМЕ-

ОМУ-ОМЪ

4-п. ЛЮТОГА-ОГЪ

ЛЮТУ

ЛЮТО

5-п. ЛЮТЫЙ

ЛЮТА

ЛЮТО

6-п. ЛЮТИМЪ.

ЛЮТОМЪ.

ЛЮТИМЪ.

Множина.

1-п. ЛЮТИ

ЛЮТЕ

ЛЮТА

2-п. ЛЮТЫ

ЛЮТЫ

ЛЮТЫ

3-п. ЛЮТИМА-ИМЪ

ЛЮТИМА-ИМЪ ЛЮТИМА-

ИМЪ

4-п. люте	люте	люта
5-п. люти	люте	люта
6-п. лютима-имъ.	лютима-имъ.	лютима-имъ.

Тако се мнѣняю сви придѣви, кои се у среднѣмъ роду завушую са о; бао: здравъ, младъ, скупиъ, слабъ, живъ, брзъ, мударъ, богатъ, добаръ, глупъ, слепъ, и томъ, пунъ, дубокъ, чистъ, лакъ, мекъ, Тврдъ, чврстъ, густъ, паметанъ, го, зрео, дебео, весео, кисео, врео, труо, зао и т. д.

II) ПРИМЪРЪ.

Неодрефеный обликъ.

Единица.

муш.	жен.	сред.
1-п. туѣъ	туѣа	туѣе
2-п. туѣа	туѣе	туѣа
3-п. туѣу	туѣой	туѣу
4-п. туѣа	туѣу	туѣе
5-п. —	—	—
6-п. туѣимъ.	туѣомъ.	туѣимъ.

Множина.

1-п.	тући	туће	тућа
2-п.	тући	тући	тући
3-п.	тућима-имъ	тућима-имъ	тућима-имъ
4-п.	туће	туће	тућа
5-п.	—	—	—
6-п.	тућима-имъ.	тућима-имъ.	тућима-имъ.

*Одређеный обликъ.**Единица.*

	<i>муш.</i>	<i>жен.</i>	<i>сред.</i>
1-п.	тућій	тућа	туће
2-п.	тућега-егъ	туће	тућега-егъ
3-п.	тућему-емъ	тућой	тућему-емъ
4-п.	тућега-егъ	тућу	туће
5-п.	тућій	тућа	туће
6-п.	тућимъ.	тућомъ.	тућимъ.

Множина.

1-п.	тући	туће	тућа
2-п.	тући	тући	тући
3-п.	тућима-имъ	тућима-имъ	тућима-имъ

4-п. туђе туђе туђа

5-п. туђи туђе туђа

6-п. туђима-имъ. туђима-имъ. туђима-имъ.

Тако се мѣняю сви придѣви, кои се у среднѣмъ роду завршују са е (ѣ или е); као: *риђиј, вруќиј, смеђиј, говеђиј, медвеђиј, телеќиј, псеќиј, ужиј, веќиј, рибљиј, крављиј, данашњиј, стражњиј, средњиј, танњиј, дивљиј, човечиј, овчиј, гушчиј, саяниј, побожниј, брижљивиј* и т. д.

Примѣдба 1. Само прави придѣви имаю и неодређеный и одређеный обликъ; а присвојни придѣви (на *овъ, евъ, инъ*) имаю само неодређеный обликъ; сви пакъ остали имаю само одређеный. *Дивљиј* и *малый* говори се само у одређеномъ облику; а *радъ* само у неодређеномъ.

Примѣдба 2. Неправи придѣви ако и немаю у првоме падежу одређеный обликъ, али у осталима имаю га; као; *дивлѣга* и *дивля*, *поповога* и *попова*, *тадашнѣга* и *тадашня*, *петровоме* и *петрову* и т. д.

Примѣдба 3. Неодређеный обликъ придѣва нема петогато падежа ни у еднини ни у множини; али се опет може у говору чути; као: *яданъ човече!*

Придѣви осимъ што се мѣняю, могу јошъ и да се *пореде* у два степена. *Првыј* степенъ *поређеня* показуе да е свой-

ство єдне ствари веће одъ свойства друге ствари, коя се съ нѣомъ упоређава; н. пр. Радованъ є *старій* одъ Милана. — *Другій* степенъ поређеня показує, да є свойство неке ствари у найвећой мери одъ свію други, съ нѣоме упоређены стварій; н. пр. здравлѣ є човеку *найвеће* благо.

Првѣй степенъ постає кадъ се *неодређеномъ* облику придѣва дода *ій*; као: новъ — *новій*, ситъ — *ситій*. Ако се у *неодређеномъ* придѣву на краю налази *г и з*, та се слова при постаню првогъ степена поређеня, претвараю у *ж*: дугъ — *дужій*, брзъ — *бржій*; *к у ч*: якъ — *ячій*; *с и х у ш*: високъ — *вишій*, тихъ — *тишій*; *д у ѣ*: лудъ — *луѣій*; *т у ѣ*: лютъ — *люѣій*; *н и л* умекшава се са *ь*: црнъ — *црній*, бео (одъ белъ) — *бельій*; слогови: *ак, ек, ок*, избацую се: *славакъ* — *слаѣій*, *далекъ* — *дальій*, *широкъ* — *ширій*; а тако исто избацує се у некима придѣвима *и а*, кое се до

последнѣгъ сугласногъ слова налази: сла-
ванъ — *славній*, згоданъ — *згодній*; а до
б, в и и додае се ль: грубъ — *грублѣй*,
живъ — *живлѣй*, скупъ — *скуплѣй*.

Ови придѣви неправилни су при по-
стояню првогъ степена пореѣеня: добаръ
— *болѣй*, зао — *горѣй*, — великѣй —
векѣй, малѣй — *манѣй*, лакъ — *лакшѣй*,
мекъ — *мекшѣй*, лепъ — *лешѣй*.

Другѣй степенъ постае онда, кадъ се
првоче дода напредъ слогъ *най*: бржѣй —
наибржѣй, ячѣй — *найячѣй*, скуплѣй —
найскуплѣй.

Примѣдба 1. Казато е само како постае мушкѣй
родъ; а кадъ се последнѣ слово *и* претвори у *а* (я),
онда е женскѣй; а кадъ се *ѣ* претвори у *е* (е), онда
е среднѣй родъ; [као: — бржѣй — *бржа*, *брже*;
краѣй — *краѣа*, *краѣе*; паметнѣй — *паметнѣа*, *паметнѣе*.

Примѣдба 2. Порѣѣени придѣви и првогъ и другогъ
степеня мѣняю се, као и остали придѣви, кои у сред-
нѣмъ роду имаю на краю *е*.

Примѣдба 3. Само *прави* придѣви могу се поре-
дити; а *присвойни* и *изведени* не могу; као што су: *же-*
нинѣ, *петровѣ*, *дрвенѣ*, *свиленѣ*, *данашнѣй*, *детинѣй*.
А има и таковы придѣва, кои се по своме значеню не

могу поредити ; као : мртавъ, туђъ, немъ, босъ, ромъ
и т. д.

3) Броєви.

Броєви су рѣчи, коє показую брой
лица или стварій ; н. пр. : *еданъ* човекъ,
петъ ябука, *тридесетъ* оваца, *четири* дана.

Броєви се дѣле на *просте* и *редне*. *Прости*
броєви показую брой стварій, на пи-
танѣ *колико?* а *редни* поредъ броя по-
казую јоште и редъ, којимъ ствари една
за другомъ долазе, на питанѣ : *кои* (коя,
кое) на реду?

Прости броєви есу : *Редни броєви есу* :

еданъ, на, но,	првый, а, о,
два, две, два,	другій, а, о,
три,	трећій, а, е,
четири,	четвртый, а, о,
петъ,	петый, а, о,
шестъ,	шестый, а, о,
седамъ,	седмый, а, о,
осамъ,	осмый, а, о,
деветъ,	деветый, а, о,

десеть,	десетый, а, о,
еданаестъ,	еданаестый, а, о,
дванаестъ,	дванаестый, а, о,
тринаестъ,	тринаестый, а, о,
четрнаестъ,	четрнаестый, а, о,
петнаестъ,	петнаестый, а, о,
шеснаестъ,	шеснаестый, а, о,
седамнаестъ,	седамнаестый, а, о,
осамнаестъ,	осамнаестый, а, о,
деветнаестъ,	деветнаестый, а, о,
двадесеть,	двадесетый, а, о,
двадесеть и	двадесеть првый,
еданъ и т. д.	а, о, и т. д.
тридесеть,	тридесетый, а, о,
четрдесеть,	четрдесетый, а, о,
педесеть,	педесетый, а, о,
шездесеть,	шездесетый, а, о,
седамдесеть,	седамдесетый, а, о,
осамдесеть,	осамдесетый, а, о,
деведесеть,	деведесетый, а, о,
сто или стотина,	стотинитый, а, о,
сто и еданъ и т. д.	сто првый и т. д.

двѣста,
 триста,
 четири стотине,
 петъ стотина,
 шесть стотина,
 седамъ стотина,
 осамъ стотина,
 деветъ стотина,
 хиляда (тисућа),
 две хиляде и т. д.
 миллионъ и т. д.

Редни броеви мѣняю се као и при-
 дѣви, према своме завршиваню у сред-
 нѣмъ роду; а тако исто и простый брой
еданъ, една, едно. Сви остали прости
 броеви, изузимаюћи: *два, две, два* (и *оба,*
обе, оба), *три, четири, стотина, хиляда* и
миллионъ (милиунъ) не мѣняю се. Стотина,
 хиляда и миллионъ мѣняю се, према своме
 завршиваню, као и именице; а *два, две,*
два, — три, четири — мѣняю се само у
 женскимъ роду у множини, и то овако:

Множина.

1-п. две,	три,	четири,
2-п. двею,	трію,	четирію,
3-п. двома,	трима,	четирима,
4-п. две,	три,	четири,
5-п. две,	три,	четири,
6-п. двома.	трима.	четирима.

Прости броеви: *два, три, четири*, кадъ се говори о людима и животинъи, претвараю се у збирне броеве: *двое, обое, обадвое, трое, четворо*, и мѣняю се у єдини овако:

Єднина.

1-п. двое,	троє,	четворо,
2-п. двога,	трога,	четворога,
3-п. двома-ме,	трома-ме,	четворома-ме,
4-п. двоє,	троє,	четворо,
5-п. двоє,	троє,	четворо,
6-п. двома.	трома.	четворома.

Двое, трое, четверо говори се у мно-
жини за сва три рода; као: *двои, двое,*
двоя; обои, обое, обоя; обадвои, обадвое,
обадвоя; трои, трое, троя; четвори, че-
творе, четвора; н. пр. *двои* опанци, *трое*
виле, *четвора* кола.

Осимъ *просты* и *редны* броева, има
иъ *іошъ*, кои показую *колико* *шта*, или
кои *путъ* *шта* *быва*; н. пр.: *едномъ* или
еданиутъ, дваиутъ, трииутъ и т. д.; или:
првишутъ, другишутъ и т. д.; или: *првомъ,*
другомъ, трекомъ и т. д.; или: *двоиномъ,*
троиномъ и т. д. Таки броеви не мѣняю
се, него се сматраю као нарѣчице.

Примѣдба 1. Има *іошъ* броева, кои показую одъ
колико се *пута* *стварь* нека *узима*; н. пр. *еднострукій,*
а, о; двострукій, а, о; трострукій, а, о; троякій, а, о,
и т. д. Таки броеви мѣняю се, према своме заврши-
ваню у *среднѣмъ* роду, као и *придѣви*.

Примѣдба 2. Бройна рѣчь *неколико*, може се
назвати *неодреѣена*, ерѣ не казуе да се зна *колико* е
чега, кадъ значи *манѣ* одъ *петъ*, — и каже се за *мушкій* и
средній родъ *неколика*, а за *женскій* *неколике*; али
се ни *едно* не мѣня, него се само слаже са *имени-*
цама; као: *два, две;* н. пр. *неколика* *човека, неколика*

повесма, неколике жене. А кадъ та рѣчь значи више одъ четири, онда се за сва три рода каже неколико, кое се такође не мѣня.

4) *Замѣнице.*

Замѣнице есу рѣчи, кое замѣнюю име-нице; на пр: кадъ Радованъ угледа Петра, онъ се насмея. Овде е онъ употреблѣно мѣсто Радованъ.

Замѣнице су едне праве; а едне приложне.

а) *Праве замѣнице есу:*

1) *Личне, кое показую лица, и то прво лице, кое говори: я, ты — за сва три рода; друго лице, коме се говори: ти, вы — такође за сва три рода; треће лице, о коме се говори: онъ, она, оно; они, оне, она.*

Замѣница првогъ лица мѣня се овако:

Еднина.

Множина.

1-п. я,

мы,

2-п. мене, ме,

насъ,

3-п. мени, ми,	нама, намъ,
4-п. мене, ме,	насъ,
5-п. —	—
6-п. многъ.	нама.

Замѣница *другогъ* лица мѣня се овако:

<i>Единица.</i>	<i>Множина.</i>
1-п. ты,	вы,
2-п. тебе, те,	васъ,
3-п. теби, ти,	вама, вамъ,
4-п. тебе, те,	васъ,
5-п. ты,	вы,
6-п. тобомъ.	вама.

Замѣница *третегъ* лица мѣня се овако:

<i>Единица.</i>		
<i>муж.</i>	<i>жен.</i>	<i>сред.</i>
1-п. онъ,	она,	оно,
2-п. нѣга, га,	нѣ,	нѣга, га,
3-п. нѣму, му,	нѣой, іой,	нѣму, му,

4-п. нѣга, га (ѣ), ню, е (ю), нѣга,
га (ѣ),

5-п. — — —

6-п. нѣме, нѣмъ. нѣоме, нѣомъ. нѣме,
нѣмъ.

Множина.

1-п. они, оне, она,

2-п. нѣи, іѣ (ихъ),

3-п. нѣима, имъ,

4-п. нѣи, іѣ (ихъ),

5-п. —

6-п. нѣима.

за сва три рода.

2) *Питаюће*, коима се пита за непозната лица и непознате ствари. Такове замѣнице есу: *ко* (тко), кадъ се пита за лица, и *што* или *шта*, кадъ се пита за ствари. Питаюће замѣнице немаю множине, а у еднини овако се мѣняю:

Еднина.

1-п. ко (тко), што (шта),

2-п. кога или когъ, чега,

3-п. коме <i>или</i> кому,	чему,
4-п. кога,	што (шта),
5-п. —	—
6-п. киме <i>или</i> кимъ.	чиме <i>или</i> чимъ.

3) *Повратна* замѣница себе или се, коя се употреблява онда, кадъ радня, о којой се говори, не прелази на друго кое лице или стварь, него се опетъ повраћа на онога, кои ради, па быо онъ прво, или друго, или треће лице, и быо у єдиници или у множини. Повратна се замѣница и у єдиници и у множини овако мѣня:

1-п. —

2-п. себе,

3-п. себи (си),

4-п. себе *или* се,

5-п. —

6-п. собомъ.

б) *Приложне* замѣнице єсу:

1) *Присвойне*, кое показую да некое нешто припада; као: мой, моя, мое; нашъ,

наша, наше; твой, твоя, твое; вашъ, ва-
ша, ваше; нѣговъ, нѣгова, нѣгово; нѣнъ,
нѣна, нѣно; нѣзинъ, нѣзина, нѣзино; нѣ-
ховъ, нѣхова, нѣхово; нѣинъ, нѣина,
нѣино; свой, своя, свое; чій, чія, чіе.

Мой, моя, мое мѣня се овако:

Единица.

<i>мущ.</i>	<i>жен.</i>	<i>сред.</i>
1-п. мой,	моя,	мое,
2-п. моего-егъ-ога-гъ,	мое,	моега-егъ- мога-огъ,
3-п. моему-емъ-ома-омъ,	моіой,	моему-емъ- моме-омъ,
4-п. моего-егъ-ога-огъ,	мою,	мое,
5-п. мой,	моя,	мое,
6-п. моимъ.	моіомъ.	моимъ.

Множина.

1-п. мои,	мое,	моя,
2-п. мои (моихъ)	—	—
3-п. моима, моимъ,	—	—

4-п. мое, мое, моя,

5-п. мои, мое, моя,

6-п. моима, моимъ. — —

Као мой мѣня се: твой и свой. Нашъ, вашъ и чій мѣняю се, као одређени придѣви, кои се у среднѣмъ роду завршую са е. Нѣговъ, нѣзинъ, нѣнъ, нѣиховъ и нѣинъ мѣняю се, као придѣви, кои се у среднѣмъ роду завршую са о.

2) Указне, кое указую или показую на неку стварь; као: овај, ова, ово; тај, та, то; онај, она, оно.

Указнимъ замѣницама припадаю и оне замѣнице, кое показую величину; као: оволикій, оволика, оволико; толикій, толика, толико; оноликій, онолика, онолико; коликій, колика, колико; а тако исто и оне, кое показую *равнанѣ* едне ствари са другомъ; као: овакій, овака, овако; такавъ, таква (така), такво (тако); онакій, онака, онако, (онакви, онаква, онакво); какавъ, каква, какво.

Замѣнице *овай, тай и онай* мѣняю се, као одређени придѣви, кои се у среднѣмъ роду завршую са *о*, избацуюћи свуда последня два слова *ай*; а све остале указне замѣнице мѣняю се, према своме завршиваню у среднѣмъ роду, као и придѣви.

3) *Односне*, кое се говоре онда, кадъ се хоће ономе, о чему е говоръ, јошъ каква нова мисао да дода. Таква е замѣница: *кои, коя, кое*. У некимъ случаевима односне замѣнице биваю и питаюће: *ко?* и *шта?*

Кои, коя, кое мѣня се као *мой*, избацуюћи у мушкомъ роду последнѣ слово *и*; а *ко* и *шта* казато е како се мѣня.

Има јошъ и *неодређены* замѣница, кое показую нешто неодређено. Оне су постале одъ спаяня са замѣницама неки слогова или рѣчій. Такве неодређене замѣнице есу: *неко, нико, коеко, когодъ, нешто, ништа, свашта, коешта, гдешто,*

ма-што, ма-ко, штогодъ, нечій, ничій, свачій, ма-чій и т. д. Те се замѣнице мѣняю, као и оне, одъ којихъ су постале, а споне са њима рѣчи или слогови не мѣняю се; на прилику: 1-п. *нико*, 2-п. *никога* или *никогъ*, 3-п. *никоме* или *никомъ* и т. д.

5) Глаголи.

Глаголи есу рѣчи, кое показую, да нешто бива или да се нешто чини; на прилику: *говоримъ*, *копашъ*, *пише*, *трчи* и т. д.

Глаголи по своме значеню есу:

1) *Свршени*, кадъ показую да е нешто учинѣно или свршено: *рећи*, *написати*, *ударити* и т. д.

2) *Несвршени*, кадъ показую да радня ние свршена, него јошъ трае: *говорити*, *писати*, *давати*, *скакати* и т. д.

3) *Прелазни*, кадъ радня, кою глаголи показую, прелази на другу стварь: *сећи* дрва, *носити* воду, *учити* књигу и т. д.

4) *Непрелазни*, кадъ радня, кою глаголѣ казуе, не прелази на другу стварь: *ићи, спавати, боловати, венути, лежати* и т. д.

5) *Повратни*, кои се говоре са замѣнцомъ се, и покузую да се радня повраћа на онога, кои ради: *надамъ се, каемъ се, радуемъ се* и т. д.

6) *Безлични*, кои се говоре само у трећемъ лицу едине; на пр: *грми, свиће, ведри се, говори се, чини се* и т. д.

7) *Помоћни*, кои се зато тако зову, што помажу, да се сложена времена свію глагола мѣняю. Помоћны глагола има два: *бити* и *хтѣти*.

Глаголи, као и остале рѣчи, које се мѣняю, имаю два броя: *единицу* и *множину*; а у некимъ промѣнама имаю и три рода: *мушкій, женскій* и *средній*.

Осимъ тога, при своме мѣняню, они имаю: *лица, времена* и *начине*.

а) Глаголи имаю за свакій брой три лица: *прво*, које говори: *слушамъ* (я),

слушамо (мы); *друго*, коме се говори: *слушашъ* (ты), *слушате* (вы); *треће*, о коме се говори: *слуша* (онъ, а, о), *слушаю* (они, е, а).

б) Глаголи имаю четири времена:

1) *Садашнѣ*, кое показуе радню, што садъ бива: *пишемъ*, *читашъ*, *учи* и т. д.

2) *Несвршено* или *полупрошло*, кое показуе радню, што се ради, али јошъ ние свршена: *иѣхъ*, *ношаше*, *мишлясмо* и т. д. *Свршени* глаголи немаю овога времена.

3) *Прошло*, кое показуе да се нека радня свршила: *учинихъ*, *одсече*, *записаше* и т. д.

4) *Будуће*, кое показуе радню, што ће бити: *умрећемо*, *ручаће* и т. д.

в) Глаголи имаю три начина:

1) *Неодређеный*, кадъ се казуе само нека радня, а не каже се, ко ню ради, нити *кадъ* ради, нити *како* ради: *носити*, *шити*, *ести*.

2) *Одређеный*, кадъ се казуе ко ради, *кадъ* ради, и *како* ради: *учимъ*, *пишешъ*,

заспао, певаће, казаћемо. У овај начинъ
иду сва времена.

3) *Заповѣднѣй*, кадъ се исказуе *заповѣданѣ*, *молба* и т. д.; н. пр.: *учи, зови, читайте, певайте* и т. д.

Глаголи при мѣняю имаю іошъ:

1) *Садашнѣй придѣвъ*: *пишућій, читаюћій* и т. д.

2) *Прошлѣй придѣвъ*: *изучившій, рекавшій, учинившій* и т. д.

3) *Непрелазнѣй придѣвъ*: *чувенъ, преденъ, заклетъ, тесанъ* и т. д.

4) *Сирежнѣй придѣвъ*: *озебао, ла, ло; нагорео, ла, ло; читао, ла, ло* и т. д.

Примѣдба. Овај глаголскій обликъ, кои се у м. роду завршуе са *о*, у жен. са *ла*, а у сред. са *ло*, има само 1 падежъ ѣдине и множине, и помаже те сложена времена биваю, збогъ чега е и названъ *сирежнѣй придѣвъ*.

Ради лакшегъ изученя, како се глаголи мѣняю, они се дѣле на шесть промѣна.

По *првој* промѣни мѣняю се они глаголи, кои се у неодређеномъ начину завршую са *нути*: *тонутѣ, денутѣ, гинутѣ*.

По *другой* они, кои се завршуютъ са
ити: носити, возити, дворити.

По *трекой* они, кои се завршуютъ са
ети: мрети, зрети, смети.

По *четвртой* они, кои се завршуютъ са
ати: певати, копати, читати.

По *пятой* они, кои се завршуютъ са
евати, ивати: путовати, воевати, казивати.

По *шестой* они, кои се завршуютъ са
ти и љи: трести, пасти, шити, стриљи, цељи.

Найпре треба знати, како се мѣняю
помољни глаголи.

**Мѣнянѣ помољны глагола: быти
и хтети.**

I) НЕОДРЕБЕВЫЙ НАЧИНѢ: Быти.

Садашнѣ време.

Единица.

Множина.

1.	есамъ или самъ,	1.	есмо или смо,
2.	еси или си,	2.	есте или сте,
3.	есть (есте) или є.	3.	есу или су.

или :

*Еднина.**Множина.*

1.	будемъ,	1.	будемо,
2.	будешъ,	2.	будете,
3.	буде.	3.	буду.

Несвршено време.*Еднина.**Множина.*

1.	бяхъ или бехъ,	1.	бяхмо или бесмо,
2.	бяхше или бешше,	2.	бяхте или беште,
3.	бяхше или бешше.	3.	бяху или беху.

Примѣдба. Ово време говори се и друкчиѣ, и то у едн. 1. *быхъ*, 2 и 3. *быхше*; а у множ. 1. *быхмо*, 2. *быхте*, 3. *быху*.

Прошло време.*Еднина.**Множина.*

1.	быхъ,	1.	бысмо,
2.	бы,	2.	бысте,
3.	бы.	3.	быше.

Будуће време.*Еднина.**Множина.*

1.	быѣу,	1.	быѣемо,
2.	быѣешъ,	2.	быѣете,
3.	быѣе.	3.	быѣе.

Заповѣднѣй начинѣ.*Единица.**Множина.*

1. —	1. будимо,
2. буди,	2. будите,
3. нека буде.	3. нека буду.

Садашнѣй придѣвѣ.*Единица.*

м. будућѣй,	ж. будућа,	ср. будуће.
---------------	--------------	---------------

Прошлѣй придѣвѣ.*Единица.*

м. бывшѣй,	ж. бывша,	ср. бывше.
--------------	-------------	--------------

Спрежнѣй придѣвѣ.*Единица.*

м. было,	ж. была,	ср. было.
------------	------------	-------------

Множина.

м. были,	ж. были,	ср. были.
------------	------------	-------------

II) НЕОДРЕВЕННЫЙ НАЧИНЪ: Хтети.

Садашиѣ време.

Единица.

Множина.

1.	хоѹу или ѹу,	1.	хоѹемо или ѹемо,
2.	хоѹешѣ или ѹешѣ,	2.	хоѹете или ѹете,
3.	хоѹе или ѹе.	3.	хоѹе или ѹе.

Несвршено време.

Единица.

Множина.

1.	хтеяхѣ,	1.	хтеясмо,
2.	хтеяше,	2.	хтеясте,
3.	хтеяше.	3.	хтеяху.

Примѣдба. Ово време говори се и друкчиѣ, и то у едн. 1. хотіяхѣ, или хоѹахѣ, или шѹахѣ, или шѹадіяхѣ; 2. и 3. хотіяше, или хоѹаше, или шѹаше, или шѹадіяше; — а у множ. 1. хотіясмо, или хоѹасмо, или шѹасмо, или шѹадіясмо; 2. хотіясте, или хоѹасте, или шѹасте, или шѹадіясте; 3. хотіяху, или хоѹаху, или шѹаху, или шѹадіяху.

Прошло време.

Единица.

Множина.

1.	хтедох или хтех,	1.	хтедосмо или хтесмо,
2.	хтеде или хте,	2.	хтедосте или хтесте,
3.	хтеде или хте.	3.	хтедоше или хтеше.

Будуће време.**Еднина.**

1.		хтећу,
2.		хтећешъ,
3.		хтеће.

Множина.

1.		хтећемо,
2.		хтећете,
3.		хтеће.

Примѣдба. Заповѣдногъ начина оваѣ глаголь нема.

Садашній придѣвъ.**Еднина.**

м.		хотеій,	ж.		хотеѣа,	ср.		хотеѣе.

Прошлый придѣвъ.**Еднина.**

м.		хтевшій,	ж.		хтевша,	ср.		хтевше.

Спрежный придѣвъ.**Еднина.**

м.		хтео,	ж.		хтела,	ср.		хтело.

Множина.

м.		хтели,	ж.		хтеле,	ср.		хтела.

Прва промѣна.

По првой промѣни мѣняю се глаголи, кои се у неодреѣеноме начину завршую са нутѣ.

НЕОДРЕѢВЕНЬЙ НАЧИНЪ: Тонутѣ.

Садашнѣ време.

Еднина.

Множина.

1. | тонемъ,

1. | тонемо,

2. | тонешъ,

2. | тонете,

3. | тоне.

3. | тону.

Несвршено време.

Еднина.

Множина.

1. | тоняхъ,

1. | тонясмо,

2. | тоняше,

2. | тонясте,

3. | тоняше.

3. | тоняху.

Прошло време.

Еднина.

Множина.

1. | тонухъ,

1. | тонусмо,

2. | тону,

2. | тонусте,

3. | тону.

3. | тонуше.

Будуће време.**Еднина.**

1.		тонућу,
2.		тонућешъ,
3.		тонуће.

Множина.

1.		тонућемо,
2.		тонућете,
3.		тонуће.

Заповѣдныи начинъ.**Еднина.**

1.		—
2.		тони,
3.		нека тоне.

Множина.

1.		тонимо,
2.		тоните,
3.		нека тону.

Садашній придѣвъ.**Еднина.**

м.		тонућій,	ж.		тонућа,	ср.		тонуће.

Прошлый придѣвъ.**Еднина.**

м.		тонувшій,	ж.		тонувша,	ср.		тонувше.

Спрежный придѣвъ.**Еднина.**

м.		тонуо,	ж.		тонула,	ср.		тонуло.

Множина.

м.		тонули,	ж.		тонуле,	ср.		тонула.

Примѣдба. Овай глаголь нема непредазногъ придѣва; али други глаголи ове промѣне имаю га; као: *затегнутъ, та, то; забленутъ, та, то* и т. д.

По првой промѣни мѣняю се глаголи: *бленути, букнути, викнути, врднути, грунути, гурнути, денути, дигнути, забрекнути, зинути, клекнути, ключнути, лазнути, макнути, никнути, огрезнути, омекнути, пецнути, поменути, рикнути, срѣнути, стегнути, тргнути, трунути, упрегнути, усекнути, чезнути, екнути, яукнути* и т. д.

Примѣдба 1. Глаголи, кои се по овой промѣни мѣняю, а у неодреѣеноме начину предъ завршиванѣмъ *нути* имаю *г, з, или к,* — и многи, кои друго неко сугласно слово имаю, — у прошломъ времену завршую се са *охъ*: *избегнути — избегахъ, притегнути — притегахъ, стигнути — стигохъ, огрезнути — огрезохъ, загризнути — загризохъ, навикнути — навикохъ, клекнути — клекохъ, умукнути — умукохъ, поги(б)нути — погибохъ*; па онда у другомъ и трећемъ лицу єднине предъ *е,* — *г* се претвара у *ж, к у ч, ск у шт*; на прилику: *вргохъ — врже, тргохъ — трже, намакохъ — намаче, поклекохъ — поклече, прскохъ — прште, свискохъ — свиште, потискохъ — потиште.*

Исто тако и у спржномъ придѣву, а особито после *г, к и з* завршую се са *ао* мѣсто *нуо*: *дигао, гла,*

гло; избегао, гла, гло; вргао, гла, гло; огрезао, зла, зло; замрзао, зла, зло; навикао, кла, кло; умукао, кла, кло; прскао, сла, сло и т. д.

Примѣдба 2. Денути (дети — кудъ си део новце), има у пр. вр. дедохъ; а у спр. прид. део, ла, ло. Тако и оденути, заденути, уденути, приденути. Сви ти глаголи у непр. прид. завршую се са венъ: одевенъ, надевенъ и т. д.

Друга промѣна.

По другой промѣни мѣняю се глаголи, кои се у неодреѣеномъ начину завршую са *ити*.

НЕОДРЕѢЕНЫЙ НАЧИНЪ: Учити.

Садашнѣ време.

<i>Еднина.</i>	<i>Множина.</i>
1. учимъ,	1. учимо,
2. учишъ,	2. учите,
3. учи.	3. уче.

Несвршено време.

<i>Еднина.</i>	<i>Множина.</i>
1. учахъ,	1. учасмо,
2. учаше,	2. участе,
3. учаше.	3. учаху.

Прошло време.

<i>Еднина.</i>		<i>Множина.</i>	
1.	учихъ,	1.	учисмо,
2.	учи,	2.	учисте,
3.	учи.	3.	учише.

Будуће време.

<i>Еднина.</i>		<i>Множина.</i>	
1.	учићу,	1.	учићемо,
2.	учићешъ,	2.	учићете,
3.	учиће.	3.	учиће.

Заповѣдныи начинъ.

<i>Еднина.</i>		<i>Множина.</i>	
1.	—	1.	учимо,
2.	учи,	2.	учите,
3.	нека учи.	3.	нека уче.

Садашній придѣвъ.

<i>Еднина.</i>		
м.	учеій,	ср. учеће.
ж.	учећа,	

Прошлый придѣвъ.

<i>Еднина.</i>		
м.	учившій,	ср. учивше.
ж.	учивша,	

Непрелазный придѣвъ.*Еднина.*

м. | ученъ, ж. | учена, ср. | учено.

Спрежнѣный придѣвъ.*Еднина.*

м. | учію, ж. | учила, ср. | учило.

Множина.

м. | учили, ж. | училие, ср. | училиа.

По другой промѣни мѣняю се глаголи: вадити, возити, вршити, газити, гасити, говорити, гонити, градити, дворити, доити, дрешити, дробити, жалити, зборити, косити, кратити, кроити, ловити, ложити, ломити, мамити, мерити, молити, носити, пазити, плашити, просити, радити, рушити, садити, судити, творити, тражити, тужити, таньбити и т. д.

Примѣдба 1. У глаголима, кои се по другой промѣни мѣняю, на предѣ завршиванѣмъ неодреѣеногъ начина *ити*, имаю *д, т, з, с,* — у несвршеномъ вре-

мену и непрелазномъ придѣву — д се претвара у
ѣ, т у ѣ, з у ж, а с у ш:

неодр. нач. несвр. вр. непрел. прид.

ВОДИТИ	—	воѣахъ	—	воѣенъ.
МУТИТИ	—	муѣахъ	—	муѣенъ.
ГАЗИТИ	—	гажахъ	—	гаженъ.
НОСИТИ	—	ношахъ	—	ношенъ.

Ако се предъ завршиванѣмъ неодр. начина налази
б, в, м, и, — онда се у несвр. времену и непрелаз.
придѣву додае л:

неодр. нач. несвр. вр. непрел. прид.

ЛЮБИТИ	—	любляхъ	—	люблѣнъ.
ЛОВИТИ	—	ловляхъ	—	ловлѣнъ.
МАМИТИ	—	мамляхъ	—	мамлѣнъ.
КУПИТИ	—	купляхъ	—	куплѣнъ.

Примѣдба 2. Глаголи, кои предъ ити имаю о, у
заповѣдномъ начину завршую се са ѣ: доити — доѣ,
поити — поѣ, кроити — кроѣ, гноити — гноѣ, двоѣ-
ти — двоѣ, зноити се — зноѣ се.

Треѣа промѣна.

По треѣой промѣни мѣняю се глаголи,
кои се у неодреѣеномъ начину завршую
са ети.

I) *примѣръ.***НЕОДРЕБЕННЫЙ НАЧИНЪ: Прети.****Садашнѣ време.**

<i>Единица.</i>	<i>Множина.</i>
1. премъ,	1. премо,
2. прешъ,	2. прете,
3. пре.	3. пру.

Несвршено време.

<i>Единица.</i>	<i>Множина.</i>
1. прахъ,	1. прасмо,
2. праше,	2. прасте,
3. праше.	3. праху.

Прошло време.

<i>Единица.</i>	<i>Множина.</i>
1. прехъ,	1. пресмо,
2. пре,	2. престе,
3. пре.	3. преше.

Будуће време.

<i>Единица.</i>	<i>Множина.</i>
1. преѣу,	1. преѣемо,
2. преѣешъ,	2. преѣете,
3. преѣе.	3. преѣе.

Заповѣднѣй начивѣ.*Единица.**Множина.*

1. | —

1. | примо,

2. | при,

2. | прите,

3. | нека при.

3. | нека прѣ.

Садашнѣй придѣвѣ.*Единица.*

м. | прѣий, ж. | прѣа, ср. | прѣе.

Прошлѣй придѣвѣ.*Единица.*

м. | превшій, ж. | превша, ср. | превше.

Непрелазнѣй придѣвѣ.*Единица.*

м. | претѣ, ж. | прета, ср. | прето.

Спрежнѣй придѣвѣ.*Единица.*

м. | прео, ж. | прела, ср. | прело.

Множина.

м. | прели, ж. | преле, ср. | прела.

По *првомъ* примѣру треће промѣне мѣняю се ови глаголи: умети, уговети, мрети, зрети, врети, доспети, приспети, смети, разумети, зазрети, сапрети, умрети, продрети, прострети, разастрети и т. д.

Примѣдба. 1) *Мрети* (умрети, замрети) у спрежноме придѣву има: *мръ-о, ла, ло; замръ-о* и т. д. 2) *Врети* (уврети, проврети) у сад. вр. има: *вримъ, вршишъ, ври; вримо, врите, вру.* 3) *Зрети* (узрети, сазрети) у сад. вр. већиномъ се говори: *зримъ, зршишъ, зри; зримо, зрите, зру;* а рѣтко: *зремъ, зрешъ* и т. д. 4) *Млети* (умлети, самлети и т. д.) у сад. вр. има: *мелѣмъ, мелѣшъ* и т. д.; у несвр. вр. *меляхъ* и т. д.; у зап. нач. *мелѣи;* у сад. прид. *мелюѣій;* а у непрел. прид. *млевенъ* и т. д. 5) *Трети* и *стрти* у сад. вр. осимъ: *тремъ, трешъ; стремъ, стрешъ* и т. д. говори се: *таремъ* и *стеремъ* (а према томе у зап. нач. *тари* и *стери*); у спр. прид. *тръ-о;* а у непрел. прид. *трвенъ* и т. д. 6) *Жнѣти*, а каже се и *жетти*, у сад. вр. има: *жнѣмъ* и *жанѣмъ;* а у непр. прид: *жнѣвенъ.* 7) *Клети* (заклети, уклети, проклети), у сад. вр. има: *кунемъ, ешъ, не; кунемо, нете, ну;* — несвр. вр. *куняхъ;* а у непр. прид. *клетъ, та, то* и т. д. 8) *Пети* и *цети* се или *ценяти* се има у сад. вр. *ценѣмъ* се и т. д. 9) *Зацети* и *начети* има у сад. вр. *зацнемъ* и *начнемъ;* а тако исто *сацети, поцети, прицети, начети, одацети, уцети се, поцети, зацети, дочети.* У непр. прид. има: *зацетъ, начетъ, сацетъ* и т. д. 10) *Отети* и *узети* имаю

у сад. вр. *отмемъ, узмемъ* и т. д; а према томе и у зап. начину *отми, узми*. У непр. прид. има: *отетъ, узетъ*. 11) *Смети* и *умети* у 3. лиц. сад. вр. множ. имаю: *смею* и *смеду, умею* и *умеду*; а у пр. вр. *смежъ* и *смедохъ, умехъ* и *умедохъ* и т. д; у несвр. пакъ вр: *смеяхъ, умяхъ* и т. д. 12) *Продрети, прострети, раздрети*, и други глаголи, кои су одъ еднога съ нѣма корена, имаю у спр. прид. *продрѣ-о, ла, ло* и т. д; а у непр. *продрѣтъ, раздрѣтъ* и т. д.

б) *примѣръ.*

НЕОДРЕВЕННЫЙ НАЧИНЪ: Видети.

Садашнѣ време.

Еднина.

Множина.

1.		ВИДИМЪ,
2.		ВИДИШЪ,
3.		ВИДИ.

1.		ВИДИМО,
2.		ВИДИТЕ,
3.		ВИДЕ.

Несвршено време.

Еднина.

Множина.

1.		ВИѢАХЪ,
2.		ВИѢАШЕ,
3.		ВИѢАШЕ.

1.		ВИѢАСМО,
2.		ВИѢАСТЕ,
3.		ВИѢАХУ.

Прошло време.**Еднина.****Множина.**

1. | видехъ,

1. | видесмо,

2. | виде,

2. | видесте,

3. | виде.

3. | видеше.

Будуће време.**Еднина.****Множина.**

1. | видећу,

1. | видећемо,

2. | видећешъ,

2. | видећете,

3. | видеће.

3. | видеће.

Заповѣднѣй начинъ.**Еднина.****Множина.**

1. | —

1. | видимо,

2. | види,

2. | видите,

3. | нека види.

3. | нека виде.

Садашнѣй придѣвъ.**Еднина.**

м. | видеій,

ж. | видећа,

ср. | видеће.

Прошлый придѣвъ.**Еднина.**

м. | видевшій,

ж. | видевша,

ср. | видевше.

Непрелазный придѣвъ.**Еднина.**

м. | виѣенъ, ж. | виѣена, ср. | виѣено.

Спрежнѣй придѣвъ.**Еднина.**

м. | видео, ж. | видела, ср. | видело.

Множина.

м. | видели, ж. | видели, ср. | видели.

По другомъ примѣру треѣ промѣне мѣняю се глаголи: болети, бридети, буктети, волети, вртети, говети, горети, догредети, живети, желети, завидети, зарудети, застудети, кипети, летети, оболети, оголети, одолети, ожеднети, омилети, пожутети, полудети, сврбети, трпети, штедети и т. д.

Примѣдба. 1) По другомъ примѣру треѣ промѣне иду и ова два глагола: велимъ и мнимъ. Они само имаю садашнѣ и несвршено време.

Садашнѣ време.**Еднина.**

1. велимъ (велю) — мнимъ,
2. велишъ — мнишъ,
3. вели — мни.

Множина.

1. велимо — мнимо,
2. велите — мните,
3. веле — мне.

Несвршено време.*Еднина.*

1. веляхъ — мняхъ,
2. веляше — мняше,
3. веляше — мняше.

Множина.

1. велясмо — мнясмо,
2. велясте — мнясте,
3. веляху — мняху.

2) У народнимъ пѣсмама несвршено време одъ глагола *мнимъ* има и *мнидіяхъ*, а и *млидіяхъ*.

Четврта промѣна.

По четвртој промѣни мѣняю се глаголи, кои се у неодреѣеномъ начину завршују са *ати*.

а) примѣръ.

НЕОДРЕѢВЕНЫЙ НАЧИНЪ: Певати.**Садашнѣ време.***Еднина.*

1. | певамъ,
2. | певашъ,
3. | пева.

Множина.

1. | певамо,
2. | певате,
3. | певаю.

Несвршено време.*Еднина.*

1. | певахъ,
2. | певаше,
3. | певаше.

Множина.

1. | певасмо,
2. | певасте,
3. | певаху.

Прошло време.**Еднина.**

1. | певахъ,
2. | пева,
3. | пева.

Множина.

1. | певасмо,
2. | певасте,
3. | певаше.

Будуће време.**Еднина.**

1. | певаћу,
2. | певаћешъ,
3. | певаће.

Множина.

1. | певаћемо,
2. | певаћете,
3. | певаће.

Заповѣдныи начинъ.**Еднина.**

1. | —
2. | певай,
3. | нека пева.

Множина.

1. | певаймо,
2. | певайте,
3. | нека певаю.

Садашныйи придѣвъ.**Еднина.**

- м. | певаюћий, ж. | певаюћа, ср. | певаюће.

Прошлыйи придѣвъ.**Еднина.**

- м. | певавшій, ж. | певавша, ср. | певавше.

Непрелазный придѣвъ.*Еднина.*

м. | певань, ж. | певана, ср. | певано.

Спрежнѣй придѣвъ.*Еднина.*

м. | певао, ж. | певала, ср. | певало.

Множина.

м. | певали, ж. | певале, ср. | певала.

По *првомъ* примѣру четверте промѣне мѣняю се глаголи: шибати, вребати, спавати, дувати, чувати, зашивати, изувати, заднивати, кувати, умивати, веругати, ругати се, владати, падати, страдати, зидати, ходати, уедати, уздати се, пружати, опажати, возати, презати, вліяти, дихати, сіяти, кіяти, ласкати, кукати, бркати, мумлати, гомилати, имати, дрмати, спремати, гребенати, копати, лупати, чупати, карати, свирати, играти, кусати, касати, читати, мотати, куцати, бацати,

пуцати, ручати, врачати, слушати, праштати, плаћати, враћати, врећати, гађати, являти, чешляти, куняти и т. д.

Примѣдба. Глаголи: дати, знати, имати у сад. несвр. и прош. времену мѣняю се се по *првомъ* примѣру четверте промѣне; а говоре се и са уметанѣмъ слова *д*, па се мѣняю и по *шестой* промѣни; на пр. садаш. вр. дамъ и дадемъ, знамъ и знадемъ, имамъ и имадемъ; но дати у 3. лиц. мно. има само: даду; — несвр. вр. знахъ и знахъ, имахъ и имахъ; — прош. вр. дахъ и дадохъ, знахъ и знадохъ, имахъ и имадохъ. — Осимъ тога ти глаголи поредъ уметаня *д* говоре се у садаш. вр. и са уметанѣмъ слова *н*, па се онда мѣняю по *првой* промѣни; на пр. даднемъ, знаднемъ, имаднемъ и т. д.

б) *примѣръ.*

НЕОДРЕБЕНЬИ НАЧИНЪ: Орати.

Садашнѣ време.

Единица.

Множина.

1.		оремъ,	1.		оремо,
2.		орешъ,	2.		орете,
3.		оре.	3.		ору.

Заповѣдныи начинъ.**Единица.**

1.	—
2.	ори,
3.	нека оре.

Множина.

1.	оримо,
2.	орите,
3.	нека ору.

Садашній придѣвъ.**Единица.**

м. | оруій, ж. | оруѣа, ср. | оруѣе.

Сва остала времена и начини мѣняю се по *првомъ* примѣру *четврте* промѣна.

По *другомъ* примѣру *четврте* промѣне мѣняю се глаголи: зобати (зоблѣмъ), помагати, стругати, легати (лежемъ), глодати (глоѣемъ), казати, везати, резати, мазати, лизати (лижемъ), бріяти, лаяти, плакати (плачемъ), рикати, скакати, сркати, искати (иштемъ), бискати (биштемъ), рамати (рамлѣмъ), капати (каплѣмъ), умирати, утирати, затирати, писати (пишемъ), дисати, обртати, сметати (смеѣемъ), ко-

котати, махати (машемъ), яхати (яшемъ),
ницати (ничемъ), мицати, шиляти (шилѣмъ),
кашляти, поминяти, заклиняти, рвати се
(рвамъ се) и т. д.

Примѣдба. 1) Глаголи *давати* и *познавати* (са сложенима) иду по овомъ примѣру; но у сад. вр. и прид. и у зап. нач. избацую *в*: *даѣмъ*, *познаѣмъ*, *даюћій*, *познаюћій* (даваюћи, познаваюћи), *даи*, *познаи* и т. д. 2) *Клювати*, *плювати*, *блювати* (и сложени: *проклювати*, *поплювати*, *изблювати* и т. д.) у сад. вр. зап. нач. и сад. прид. избацую *в*: *клюѣмъ*, *клюй*, *клююћій* и т. д. 3) *Ковати*, *сновати*, *тровати*, *исовати* (са сложенима) у сад. вр. зап. нач. и сад. прид. избацую *ов*, на *имаю*: *куѣмъ*, *куй*, *куюћій* и т. д. 4) *Брати* и *ирати* у сад. вр. зап. нач. и сад. прид. *примаю* између сугласны — *е*: *беремъ* — *иеремъ*, *бери* — *иери*, *берућій* — *иерућій*. 5) *Звати* и *клати* у истимъ случаевима *примаю о*: *зовемъ* — *колѣмъ*, *зови* — *коли*, *зовућій* — *колюћій*. 6) *Стати* *прима и*: *станемъ*, *стани*. Несвршено време има двойко: *стахъ* и *стадохъ*. 7) *Гнати* у сад. вр. има: *женемъ*; у зап. нач: *жени*; у сад. прид: *женућій*. 8) *Слати* у сад. вр. има: *шалѣмъ*; у зап. нач. *шалы*; а одъ нѣга поставши глаголь — *послати* има: *пошлѣмъ* и т. д. 9) Глаголи, кои *имаю* у корену *в*, *ш*, и *п* — у сад. вр. зап. нач. и сад. прид. *примаю* *уметакъ л*: *дозивати* — *дозивлѣмъ*, *дозивлы*, *дозивлюћій*. Тако: *отимати*, *рипати*, *узимати*, *сипати*, *позаимати*, *дремати*, *штипати*, *преживати*, *потапати*, *клепати* и т. д.

(а) (б) (в) *примѣръ.* ПЕРВОМУ ПЕРВОМУ

(а) **НЕОДРЕБЕННЫЙ НАЧИНЪ:** *Држати.* ПЕРВОМУ

(а) ПЕРВОМУ ПЕРВОМУ ПЕРВОМУ ПЕРВОМУ
Садашнѣ време.

Еднина.

Множина.

1. | држимъ,

1. | држимо,

2. | држишъ,

2. | држите,

3. | држи.

3. | држе.

Заповѣднѣй начинъ.

Еднина.

Множина.

1. | —

1. | држимо,

2. | држи,

2. | држите,

3. | нека држи.

3. | нека држе.

Садашнѣй придѣвъ.

Еднина.

м. | држеѣй,

ж. | држеѣа,

ср. | држеѣе.

Сва остала времена и начини мѣняю се по *првомъ* примѣру *четврте* промѣне.

По *треѣмъ* примѣру *четврте* промѣне мѣняю се глаголи: лежати, бежати, бле-

яти, бояти се, зуюти, трчати, клечати, вре-
чати, мучати, звиждати, дреждати, пи-
штати, тиштати, вриштати и т. д.

Примѣдба. 1) Глаголь *стояти* или *стаяти* у сад.
вр. има *стоимъ*, у сад. прид. *стоѣкій*, а у зап. нач.
стой. 2) *Бояти се* у зап. нач. има: *бой се* и т. д.
3) Глаголи четврте промѣне сва три примѣра у непр.
прид. могу се завршивати несамо са *н*, него и са *т*;
на пр. *позванъ* и *позватъ*, *посланъ* и *послатъ*, *про-*
данъ и *продатъ*, *оцранъ* и *оцратъ*, *закланъ* и *заклатъ*,
очуванъ и *очуватъ* и т. д.

Пета промѣна.

По петой промѣни мѣняю се глаголи,
кои се у неодреѣеномъ начину завршую
са *овати*, *евати* и *ивати*.

НЕОДРЕѢБЕНЫЙ НАЧИНЪ: *Куповати*.

Садашнѣ време.

Единица.

Множина.

1. | купуемъ,
2. | купуешъ,
3. | купуе.

1. | купуемо,
2. | купуете,
3. | купую.

Несвршено време.*Еднина.*

1. | куповахъ,
2. | куповаше,
3. | куповаше.

Множина.

1. | куповасмо,
2. | куповасте,
3. | куповаху.

Прошло време.*Еднина.*

1. | куповахъ,
2. | купова,
3. | купова.

Множина.

1. | куповасмо,
2. | куповасте,
3. | куповаше.

Будуће време.*Еднина.*

1. | куповаћу,
2. | куповаћешъ,
3. | куповаће.

Множина.

1. | куповаћемо,
2. | куповаћете,
3. | куповаће.

Заповѣднѣй начинъ.*Еднина.*

1. | —
2. | купи,
3. | нека купи.

Множина.

1. | купуймо,
2. | купуйте,
3. | нека купую.

Садашный придѣвъ.*Единица.*

м. | купуюѣй, ж. | купуюѣа, с. | купуюѣе.

Прошлый придѣвъ.*Единица.*

м. | куповавшій, ж. | куповавша, с. | купо-
вавше.

Непрелазный придѣвъ.*Единица.*

м. | купованъ, ж. | купована, с. | куповано.

Спрежный придѣвъ.*Единица.*

м. | куповао, ж. | куповала, с. | куповало.

Множина.

м. | куповали, ж. | куповале, с. | куповала.

По петой промѣни мѣняю се глаголи на *овати*: трговати, миловати, боловати, веровати, мировати, мудровати, путовати, тврдовати, лудовати, ратовати, четовати,

штетовати, гладовати, робовати, царовати, поповати, кумовати, кнезовати, зимовати, световати и т. д. — на *евати*: воєвати, кралѣвати и т. д. — на *ивати*: казивати, дочекивати, послуживати, поручивати, преписивати, намамљивати, довикивати, досађивати, забранѣивати, заграђивати, замазивати и т. д.

Примѣдба. Глаголи и ове промѣне могу се у непр. прид. завршивати и са *н* и са *т*: *купованъ* и *куповатъ*, *десеткованъ* и *десетковатъ*.

Шеста промѣна.

По шестой промѣни мѣняю се глаголи, кои се у неодређеномъ начину завршују са *ти*.

а) *примѣръ.*

НЕОДРЕЂЕНЫЙ НАЧИНЪ: *Трести.*

Садашнѣ време.

Единица. Множина.

1.	тресемъ,	1.	тресемо,
2.	тресешъ,	2.	тресете,
3.	тресе.	3.	тресу.

Несвршено време.**Еднина.****Множина.**

1. тресахъ,	1. тресасмо,
2. тресаше,	2. тресасте,
3. тресаше.	3. тресаху.

Прошло време.**Еднина.****Множина.**

1. тресохъ,	1. тресосмо,
2. тресе,	2. тресосте,
3. тресе.	3. тресоше.

Будуће време.**Еднина.****Множина.**

1. трешћу,	1. трешћемо,
2. трешћешъ,	2. трашћете,
3. трешће.	3. трешће.

Заповѣдныи начинъ.**Еднина.****Множина.**

1. —	1. тресимо,
2. треси,	2. тресите,
3. неко тресе.	3. нека тресу.

Садашній придѣвъ.*Единица.*

м. | тресуѣй, ж. | тресуѣа, ср. | тресуѣе.

Прошлый придѣвъ.*Единица.*

м. | тресавшій, ж. | тресавша, ср. | тресавше.

Непрелазный придѣвъ.*Единица.*

м. | тресень, ж. | тресена, ср. | тресено.

Спрежнѣй придѣвъ.*Единица.*

м. | тресао, ж. | тресла, ср. | тресло.

Множина.

м. | тресли, ж. | тресле, ср. | тресла.

По *првоме* примѣру шесте промѣне мѣняю се глаголи: спасти се, снети (снесемъ), донети (донесемъ), понети (понесемъ), разнети (разнесемъ), гристи (гриземъ), мусти (муземъ), вести (веземъ), извести (изведемъ), прести (предемъ), пле-

сти (плетемъ), красти (крадемъ), бости (бодемъ), ести (едемъ), зебсти (зебемъ) и т. д.

Примѣдба. 1) Глаголь *ести* у сад. вр. осимъ *едемъ*, *едешъ* и т. д. има: *емъ*, *вишъ*, *е*; *емо*, *ете*, *еду*; — у несвр. вр. *едахъ* и *вѣяхъ* и т. д. 2) *Красти*, *плести*, *ести*, *срести*, *бости*, *однети*, и іошъ неки глаголи, имаю у спрж. прид: *крао*, *плео*, *во*, *срео*, *боо*, *однео* и т. д. 3) *Донети* (и сложени одъ *нести*) у 1. лицу прош. вр. имаю *донесохъ* и *донехъ*, *однесохъ* и *однехъ*; а у непр. прид. *донешенъ* и *донетъ*, *однешенъ* и *однетъ* и т. д. 4) Глаголь *расти* у спр. прид. има: *растао*, *расла*, *расло*. Тако: *свискао*, *свисла*, *свитло*. 5) *Паст*, *сести* и *срести* у сад. вр. примаю *и*, па мѣняю се по *ирвой* промѣни: *иаднемъ*, *седнемъ*, *сретнемъ*, а према томе у зап. нач. имаю: *иадни* и т. д.; а у пр. прид. *иаднувши* и т. д. 6) Несвршено време у глагола овога примѣра говори се већиномъ на *іяхъ*; као: *тресіяхъ*, *везіяхъ*, *илетіяхъ* и т. д.

б) *примѣръ.*

НЕОДРЕВЕННЫЙ НАЧИНЪ: *Стриѣи.*

Садашнѣ време.

Единица.

Множина.

1. | стрижемъ,
2. | стрижешъ,
3. | стриже.

1. | стрижемо,
2. | стрижете,
3. | стригу (стрижу).

Несвршено време.*Еднина.*

1. | стрижахъ,
2. | стрижаше,
3. | стрижаше.

Множина.

1. | стрижасмо,
2. | стрижасте,
3. | стрижаху.

Прошло време.*Еднина.*

1. | стригохъ,
2. | стриже,
3. | стриже.

Множина.

1. | стригосмо,
2. | стригосте,
3. | стригоше.

Будуће време.*Еднина.*

1. | стрићићу,
2. | стрићићешъ,
3. | стрићиће.

Множина.

1. | стрићићемо,
2. | стрићићете,
3. | стрићиће.

Заповѣдныи начинъ.*Еднина.*

1. | —
2. | стрижи,
3. | нека стриже.

Множина.

1. | стрижимо,
2. | стрижите,
3. | нека стригу (стрижу).

Садашній придѣвъ.*Единица.*

м. | стрижу́й, ж. | стрижу́ха, с. | стри-
жу́хе.

Прошлый придѣвъ.*Единица.*

м. | стригавшій, ж. | стригавша, с. | стри-
гавше.

Непрелазный придѣвъ.*Единица.*

м. | стриженъ, ж. | стрижена, с. | стрижено.

Спрежный придѣвъ.*Единица.*

м. | стригаю, ж. | стригла, с. | стригло.

Множина.

м. | стригли, ж. | стригле, с. | стригла.

По *другомъ* примѣру шесте промѣне
мѣняю се глаголи: жеѣи (жежемъ), пеѣи
(печемъ), вуѣи (вучемъ), туѣи (тучемъ),

рећи (речемъ и рекнемъ), лѣћи (лѣжемъ),
врѣћи (вршемъ), и сви глаголи, кои су одъ
њи постали: *сажећи, испећи, свући, овр-*
ћи и т. д.

Примѣдба. 1) Неки глаголи, кои се са *ћи* завр-
шуютъ, збогъ двојкогъ неодређеногъ начина иду по *пр-*
вой промѣни; као: *врћи* и *вргнути* — *вргнемъ, дићи*
и *дигнути* — *дигнемъ, шући* и *шукнути* — *шукнемъ*
и т. д. 2) Глаголъ *моћи* има 1. лиц. сад. вр. *могу-*
3) Глаголъ *рећи* има 1. лиц. сад. вр. *речемъ*, а одъ
рекнути — *рекнемъ*, и према томе зап. нач. *реци* и
рекни. 4) Глаголъ *лећи, врћи* и *помоћи* имаю 1. лиц.
сад. вр. *легнемъ, вргнемъ, помогнемъ*, а одъ неодр. нач.
легнути, вргнути, помогнути, у зап. нач. *лези* и *лег-*
ни, врзи и *вргни, помози* и *помогни*. 5) Несвр. вре-
ме у глагола овога примѣра већиномъ се говори на
іяхъ; као: *пеціяхъ, вуціяхъ* и т. д.

в) *примѣръ.*

НЕОДРЕЂЕНЫЙ НАЧИНЪ: *Чути.*

Садашнѣ време.

Еднина.

Множина.

1. | чуемъ,

1. | чуемо,

2. | чуешъ,

2. | чуєте,

3. | чує.

3. | чую.

Несвршено време.**Еднина.****Множина.**

1.		чуяхъ,
2.		чуяше,
3.		чуяше.

1.		чуясмо,
2.		чуясте,
3.		чуяху.

Прошло време.**Еднина.****Множина.**

1.		чухъ,
2.		чу,
3.		чу.

1.		чусмо,
2.		чусте,
3.		чуше.

Будуће време.**Еднина.****Множина.**

1.		чућу,
2.		чућешъ,
3.		чуће.

1.		чућемо,
2.		чућете,
3.		чуће.

Заповѣднѣй начинъ.**Еднина.****Множина.**

1.		—
2.		чуй,
3.		нека чуе.

1.		чуймо,
2.		чуйте,
3.		нека чую.

Садашній придѣвъ.*Еднина.*

м. | чуюћій, ж. | чуюћа, с. | чуюће.

Прошлый придѣвъ.*Еднина.*

м. | чувшій, ж. | чувша, с. | чувше.

Непрелазный придѣвъ.*Еднина.*

м. | чувень, ж. | чувена, с. | чувено,

Спрежный придѣвъ.*Еднина.*

м. | чуо, ж. | чула, с. | чуло.

Множина.

м. | чули, ж. | чуле, с. | чула.

По *трекемъ* примѣру шесте промѣне мѣняю се глаголи: пити, бити, лити, мити, рити, крити, шити, изути, обути, попити, убити, налити, прошити и т. д.

Примѣдба. 1) Глаголи: *бити, шти, савити*, и одъ
нѣи поставши, у непр. прид. имаю: *бїенъ, пошїенъ,*
савїенъ. 2) Глаголь *ићи* већиномъ мѣня се по трећемъ
примѣру шесте промѣне, и има у сад. вр. *идемъ*, у
несвр. вр. *иђахъ*, у пр. вр. *идохъ*, у зап. нач. *иди*,
у сад. прид. *идућїй.* у пр. прид. *ишавшїй*, а у спр.
прид. *ишао.* 3) Глаголи: *усути, просути, насути, до-*
сути, посути, осути и *засути* у сад. вр. имаю: *усцемъ,*
просцемъ и т. д; у зап. нач. *усци, просци* и т. д; а
у непр. при. *усутъ, просутъ* и т. д.

Додатакъ.

О сложенимъ временима.

1. Прошло сложено време *прво* постае,
кадъ се спрежномъ придѣву дода сад.
вр. помоћногъ глагола; као:

Еднина.

Множина.

1.	чуо (ла, ло) самъ,	1.	чули (ле, ла) смо,
2.	чуо (ла, ло) си,	2.	чули (ле, ла) сте,
3.	чуо (ла, ло) є.	3.	чули (ле, ла) су.

2. Прошло сложено време *друго* постае,
кадъ се спрежноме придѣву дода несвр-
шено време помоћногъ глагола; као:

Еднина.

Множина.

1.	узео (ла, ло) быяхъ,	1.	узели (ле, ла) быасмо,
2.	узео (ла, ло) быаше,	2.	узели (ле, ла) быасте,
3.	узео (ла, ло) быаше.	3.	узели (ле, ла) быяху.

3. Будуће сложено време бива, кадъ се неодређеномъ начину глагола дода садашнѣ време помоћногъ глагола — *хте-ти*; као:

Еднина.

Множина.

1.	хоѹу поѹи,	1.	хоѹемо поѹи,
2.	хоѹешъ поѹи,	2.	хоѹете поѹи,
3.	хоѹе поѹи.	3.	хоѹе поѹи.

4. Кадъ се спрежномъ придѣву дода прошло време помоћногъ глагола, онда бива *погодбеный начинъ*, само што се у 3. лиц. множ. не говори *быше*, него само *бы*; као:

Еднина.

Множина.

1.	играо (ла, ло) быхъ,	1.	играли (ле, ла) бысмо,
2.	играо (ла, ло) бы,	2.	играли (ле, ла) бысте,
3.	играо (ла, ло) бы.	3.	играли (ле, ла) бы.

6) Нарѣчице.

Нарѣчице есу рѣчи, кое се не мѣняю, него се зато говоре, да се болѣ каже значенѣ глагола и придѣва.

Нарѣчице показую :

1) *Мѣсто*; на питанѣ: *гдѣ? откуда? куда?* на пр. ту, овде, тамо, горе, доле, близу, амо, некудѣ, негде, озго, оздо, отудѣ, спроѣу и т. д.

2) *Време*; на питанѣ: *кадѣ?* на пр. садѣ, негда, синоѣѣ, сутра, ноѣасѣ, зимусѣ, лани, давно, доцканѣ, обноѣѣ, зими, лети, данасѣ и т. д.

3) *Свойство*; на питанѣ: *како?* на пр. овако, онако, брзо, веома, веѣма, вирѣе, кришомѣ, яко, хотимице, навалице, малко, сувише, полако и т. д.

4) *Количину*; на питанѣ: *колико?* на пр. мало, много, доста, сувише, еданпутѣ, трипутѣ, едномѣ, троинномѣ и т. д.

- 5) *Питанѣ*; на пр. ели? заръ? збкля?
- 6) *Потврђиванѣ*: на пр. истина, до-
иста, заиста, ямачно и т. д.
- 7) *Нагађанѣ*; на пр. као, као-да, то-
божѣ и т. д.
- 8) *Одрицанѣ*; на пр. не, ни, ника-
ко и т. д.
- 9) *Ограничаванѣ*; на пр. текѣ, иоле,
ванѣ, барѣ, едва и т. д.

7) Предлози.

Предлози су рѣчи, које се не мѣњаю, него се међу предѣ именицама, придѣвима, броевима и замѣницама, да покажу *одношенѣ* у коме се еданѣ предметѣ налази према другоме.

Ове су рѣчи предлози: безѣ, до, за, изѣ (иза), на, надѣ (нада), о, одѣ (ода), по, подѣ (пода), предѣ (преда), при, съ (са, су), у, чрезѣ.

8) Свезе.

Свезе есу рѣчи, кое се не мѣняю, него се употребляваю да сѣдине или раздѣле рѣчи и израженя.

Свезе по значеню биваю:

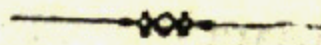
- 1) *Посебне*: да, а, те, и, іошъ, осимъ, пакъ, еле.
- 2) *Раздѣляваюће*: или, ни, нити.
- 3) *Питаюће*: а? ли? заръ? па? да-ли?
- 4) *Сличаваюће*: као, као-да, као-што.
- 5) *Уговорне*: ако, ако-ли, кадъ.
- 6) *Нагађаюће*: бы, да, да-бы, кадъ бы, међеръ.
- 7) *Устуине*: премда, некъ, макаръ, баръ, будъ.
- 8) *Суиротне*: а, али, ама, но, него.
- 9) *Узрочне*: еръ, ербо, зато, потоме, ради, збогъ, съ-тога.
- 10) *Редне*: найпре, спрва, чимъ, текъ, затимъ, далъ, после.
- 11) *Завршне*: тако, по томе, дакле найпосле, уосталомъ.

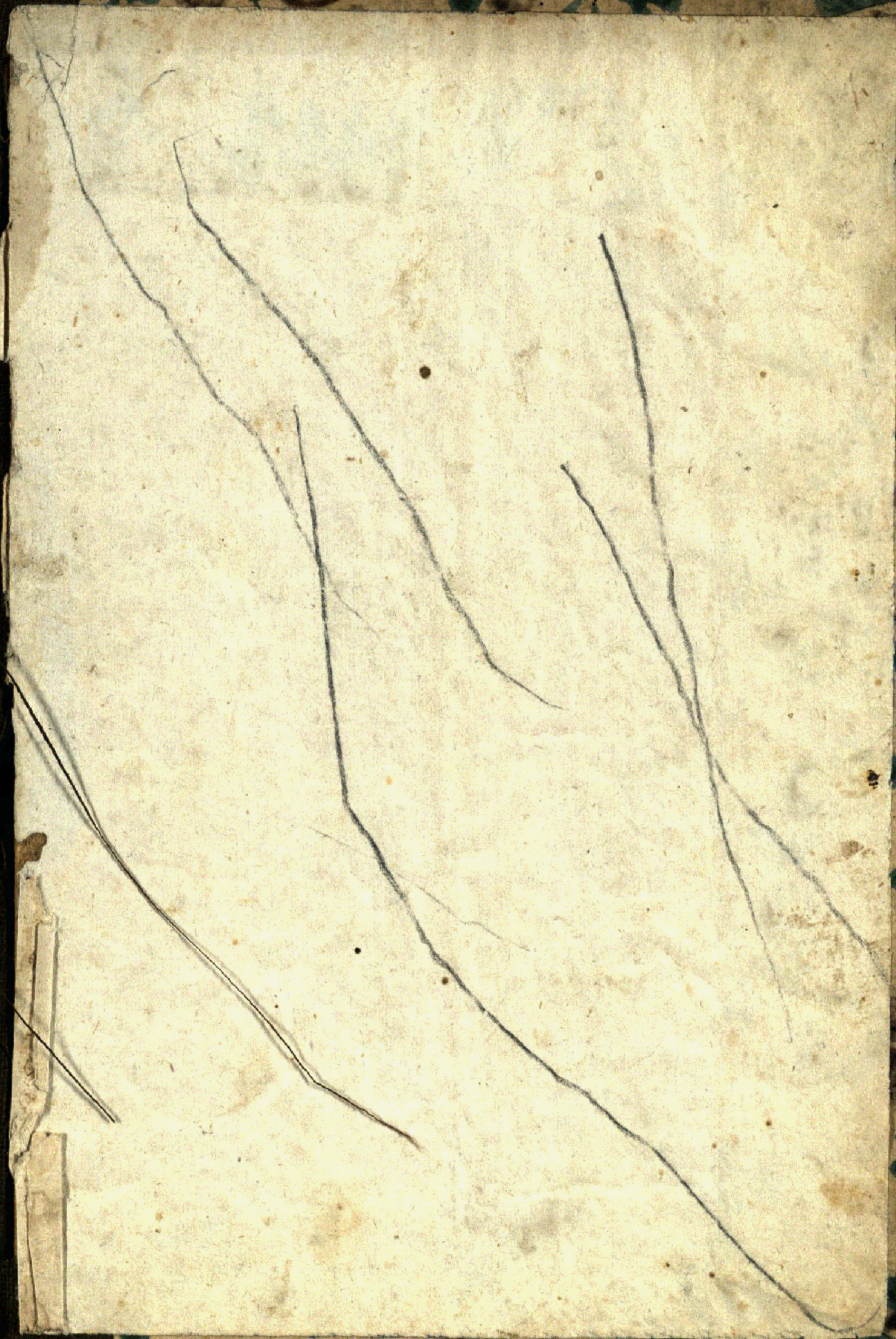
9) Подвици.

Подвици су рѣчи, кое се не мѣняю, него се у говору употребљаваю, кадъ се радосна и жалосна осећаня исказую.

Са подвицима исказуе се:

- 1) *Радостъ*: ха, благо!
- 2) *Жалостъ*: ахъ! охъ! яой! куку! леле!
- 3) *Чуђенѣ*: а! о! ао! ау! ала!
- 4) *Страшенѣ*: у! ю! уфъ! ухъ!
- 5) *Одобраванѣ*: да! ада! я!
- 6) *Даванѣ*: на! най! найте!
- 7) *Нуђенѣ*: де! деде! дела! дете!
- 8) *Показиванѣ*: гле! ево! ето! ено!
вишъ!
- 9) *Теранѣ*: айдъ! айде!
- 10) *Званѣ*: о! е! ей! ай!
- 11) *Одзиванѣ*: ой! ее! уу!
- 12) *Претню*: псѣ! пстѣ! шутѣ!
- 13) *Грозенѣ*: пи! пу! у!
- 14) *Уморностъ*: офъ! охъ!

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

P19 GPT 278.1